

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 10 (523) година XL

декември 2022 – януари 2023 година

Икономическото неравенство – благословия или проклятие

Свещенодействието да сътвориш
„История славянобългарска“

На стр. 12

Университетът ще бъде координатор
на проект за Западните Балкани

На стр. 14

Първи академичен форум
„Право и закон“

На стр. 6

Стр. 11

Третокурсничка от специалността „Химия“ е носителка
на ректорската стипендия „Студент на годината“

❄ ❄ ❄
На всички студенти,
преподаватели и служители
от Пловдивския университет
пожелаваме весела Коледа
и щастлива Нова година!

Редакцията

В Броя ще прогледете още:

- ФИСН отчете два успешни проекта, демонстриращи ползотворното партниране между университетите и местната власт
- Бъдещи юристи посетиха Народното събрание и се срещнаха с президента на Република България
- Как да обучаваме чрез изкуство

ЛЕКТОРИУМ
ЛЕКТОРИУМ

Икономическото неравенство – благословия или проклятие

Доц. д-р Блага МАДЖУРОВА

Какво е неравенство в икономиката и защо ни засяга?

Неравенството е един от най-големите проблеми пред съвременното общество. Последниците от задълбочаващото се неравенство засягат всички сфери на обществения живот. Няма общоприето определение на неравенството. Счита се, че всяко отклонение от равенството е неравенство. Неравенството е „социална злина“. Под този термин се разглеждат бедността, рискът от изпадане в бедност, неравенство и социално изключване.

Най-използваното графично представяне на доходното неравенство е Кривата на Лоренц. Тя показва разпределението на кумулативните доходи на цялото население на страна или общност от най-бедните към най-богатите. Степента на неравенство се измерва с Коефициент на Джини. Приема стойности от 0 до 1. Колкото е по-малък този коефициент, толкова по-малко е доходното неравенство. Корадо Джини (1884 – 1965) е италиански демограф и статистик. Научната работа на Джини е в две направления: към социалните науки и към статистиката. Неговите интереси варират отвъд формалните аспекти на статистиката – към законите, които управляват биологичните и социалните явления. Връзката пък между различните периоди на развитие на една икономика и доходното неравенство извежда Симон Кузнец (1901 – 1985). Той счита, че има естествен цикъл на изменението на неравенството в зависимост от етапите на развитие: преиндустриален, индустриален, информационен. Симон Кузнец е американски икономист, статистик и демограф. През 1971 г. печели Нобелова награда за икономика за емпирично обоснованата интерпретация на икономическия растеж, даваща ново и по-задълбочено разбиране на икономическата и социалната структура и на процеса на развитието.

Доц. Блага Маджурова

Доц. д-р Блага Маджурова – преподавател във Факултета по икономически и социални науки, изнесе на 22 ноември 2022 г. лекция на тема „Икономическото неравенство – благословия или проклятие“. Лекцията е част от интердисциплинарния лекториум „Неравенства“, организиран от Academia Iuventutis – Университетския център за работа с млади учени, докторанти и постдокторанти.

номическо развитие. Съвсем наскоро фокусът на интереса се измести към оценката на обратната връзка, като изследванията се опитват да установят дали неравенството насърчава икономическия растеж, или е вредно за него. Този спор е важен, тъй като, ако е ясно установено, че икономическото неравенство е вредно за икономическия растеж, тогава целите в публичните политики на страните ще се формулират много по-точно, отколкото ако доказателствата показват, че наличие на растящо неравенство е от полза за растежа. Има визия, според която се определя положителната връзка между икономическото неравенство и икономическия растеж, и изследвания, които оценяват отрицателна връзка.

Голяма част от теориите, предполагащи положителна връзка между икономическото неравенство и икономическия растеж, се основават на предположението, че неравенството води до големи иновации, което от своя страна генерира по-високи нива на икономически растеж. Според тези теории неравенството в заплатите създава стимули за хората да получат по-високи нива на образование и умения, да постигнат по-високи заплати и да работят по-усилено, за да максимализират доходите си от труд. Неравенството може да увеличи стимула за работниците да преминат към по-високо платени технологично напреднали сектори на икономиката, да генерират повече иновации, предприемаческа активност и предприемчиво поведение.

Предиизвикани от последните събития, започнаха проуч-

Коефициент на Джини на еквивалентния разполагаем доход за 2020 г. Източник: Евростат (2022)

Защо е важен растежът?

Ускоряването на темповете на икономически растеж е приета цел във всяка стратегия за борба с бедността. Нарастващото неравенство заплашва растежа и намаляването на бедността. За да се постигнат глобалните цели, от съществено значение е да се направят политиките за растеж. Следователно силният икономически растеж ускорява човешкото развитие, което пък от своя страна насърчава икономическия растеж.

Полезно ли е, или вредно неравенството?

В икономиката основно теченията са две, едното от които смята, че неравенството и растежът са в права връзка, а друго – че са в обратна. Хронологично разгледано, основен въпрос в ранната литература е дали растежът ще доведе до по-ниско неравенство, докато страните напредват през етапите на ико-

вания дали връзката между неравенството и растежа е нелинейна – с много ниски и много високи нива на икономическо неравенство, които са особено вредни за растежа, но където въздействието на неравенството върху него е неясно, а скоростта на растеж е по-вероятно да бъде повлияна от редица други по-силни фактори.

Има изследвания, които показват, че неравенството може да бъде вредно за растежа и поради социалните и политическите вълнения. Според тази теория в неравносното общество хората в неравносното положение могат да бъдат мотивирани да извършват престъпления, бунтове и да участват в други разрушителни дейности (Barro, 2000; Alesina, Perotti, 1996, и Benhabib, Rustichini, 1996).

И все пак... усилията през провежданите държавни политики са насочени към преодоляване на големите неравенства.

Факултетът по икономически и социални науки отчете два успешни проекта, демонстриращи ползотворното партниране между университетите и местната власт

Разработване на иновативен модел за оценка и проследяване на поведението, нуждите и удовлетвореността на потребителите на градския транспорт – това е един от пловдивските приноси в рамките на първия български проект, финансиран от инициативата „Иновативни дейности за градско развитие“ на Европейския съюз с наименованието „Иноеър“. Проектът е за близо 4 милиона евро и се реализира от Софийския университет, Пловдивския университет, 2 неправителствени организации, 2 компании и един национален институт под ръководството на Община София. Екипът на Факултета по икономически и социални науки на ПУ „Паисий Хилендарски“ представи основните резултати, като специално внимание беше отделено на ефектите, свързани с подобряване на градската мобилност и качеството на въздуха. Проектът е единствен по рода си въобще в Европа и цели разработване на алтернативни маршрути за обществен транспорт, ограничаване на трафика и подобряване на качеството на въздуха, обясни заместник-кметът на София по транспорта Кристиан Кръстев. От страна на Пловдивския университет са разработени различни модели и специален софтуер за проследяване на трафика на базата на видеонаблюдение. До момента по проекта са издадени и над 10 публикации, 8 от които са намерили място в престижните научни бази данни Scopus и Web Of Science, подчерта деканът на икономическия факултет професор Станимир Кабаиванов.

Още 19 публикации, 7 от които са в реферирани и индексирани издания в наукометричните бази данни Scopus и Web of Science бяха отчетени по друг проект на ФИСН – „Ефектите

От ляво надясно: Стефан Стоянов, проф. Станимир Кабаиванов, д-р Теньо Манолов, инж. Пламен Панчев

на глобализацията: хиперпотребление и (не)екологоустойчиво поведение“ с ръководител доц. Теофана Димитрова, която е начело на катедра „Маркетинг и международни икономически отношения“. Дейностите по проекта са в 4 направления: глобализацията, пост-модерното общество, маркетинговата етика на транснационалните компании и устойчивото развитие. В рамките на проекта са осъществени изследвания на икономическия растеж на България и ЕС, забавен от дълговото финансиране на бюджетите след кризата, както и промените на пазара на труда, породени от влиянието на кризисните фактори в условията на глобализация. Реализирани са емпирични изследвания върху хиперпотреблението и устойчивото потребителско поведение на българите, както и върху маркетинговата етика на пазара на банки и мобилни услуги.

По същия проект като специален

научен продукт бяха издадени и две монографии: едната е с автор проф. Велин Станев и е посветена на хиперпотреблението и комуникацията, а втората е на английски език и излезе от печат съвсем скоро под заглавието „The Reindustrialization of Bulgaria – Mission Possible: Best Practices and Cases from the Region of Plovdiv and Trakia Economic Zone“ („Реиндустриализацията на България – мисията е възможна: добри практики от региона на Пловдив и Тракия икономическа зона“).

Обща снимка на участниците в проекта и представители на местната власт и бизнеса в Епископската базилика

Благотворително юридическо коледно парти

Традиционното благотворително юридическо коледно парти на Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ се завършва след двугодишно прекъсване

Основна цел на събитието е да се съберат средства, с които да се покрие част от семестриалната такса на студенти от Юридическия факултет, които на този етап изпитват затруднения при заплащането ѝ. Те ще се определят от специална комисия, състояща се от студенти, преподаватели и служители на ЮФ.

Дата: 21 декември 2022 г. (сряда)

Начало: 22:00 часа.

Място: Plovdiv Event Center (бул. „Освобождение“ № 27)

Партито се организира от Факултетния студентски съвет на ЮФ с подкрепата на Юридическия факултет и Адвокатската колегия – Пловдив.

Цената на поканата за събитието е 5 лв.

Покани ще намерите при отговорниците на курсове и групи в ЮФ, както и от Студентския съвет на ПУ. Вече завършилите възпитаници на Пловдивския университет могат да закупят покани от Адвокатската колегия – Пловдив, или от Деканата на Юридическия факултет (Ректорат на ПУ, ет. 1, каб. 102).

Съставител и научен редактор е доц. Атанас Владиков, който изрази твърдата си увереност, че реиндустриализацията на страната ни е напълно възможна, а Пловдив се налага като нейно индустриално сърце. Пловдив неслучайно е лидер в индустрията, която е в процес на възстановяване, посочи също заместник-кметът Стефан Стоянов, като даде примери за много производства, които стартират именно от града на тепетата. Въпреки трудностите постоянно се обявяват нови инвестиции и се получава насищане във високотехнологичните производства, подчерта още Стоянов.

Резултатите от изпълнението на двата проекта бяха представени на среща дискусия в Епископската базилика на Филипопол, най-голямата раннохристиянска църква в страната. Във форума се включиха представители на общините София, Пловдив и Асеновград, на Тракия икономическа зона, Българската стопанска камара, преподаватели, докторанти и студенти от ФИСН.

Педагогическият факултет организира интердисциплинарна научна конференция на тема „Компетентностен подход и иновации през XXI век“

Проф. д-р Владимир Ангелова – декан на Педагогическия факултет

За единадесета поредна година Педагогическият факултет бе домакин на научна конференция, озаглавена „Компетентностен подход и иновации през XXI век“. Форумът се проведе на 4.11.2022 г. в Новата сграда на ПУ „Паисий Хилендарски“. В конференцията традиционно участват преподаватели от Педагогическия факултет, а многообразието от научни направления и специалности във факултета естествено налага интердисциплинарния ѝ характер. Стремещът на специалистите да намерят отговори на най-актуалните и наболели въпроси на образованието и социално-емоционалното функциониране и благоденствие през 21. век, наложи за втора поредна година темата на конференцията да е насочена към компетентностите и свързаните с тях иновации.

Събитието откри проф. д-р Владимир Ангелова – декан на Педагогическия факултет, а поздравителен адрес отправиха ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Румен Младенов и проф. д.п.н. Румяна Танкова – заместник-ректор по системата за наблюдение, управление и постоянен контрол на качеството на обучението и академичния състав.

Пленарна лекция на тема „Динамична класна стая в съвременното училище – модел за прилагане на компетентностен подход в богата на технологии среда“ изнесе проф. д-р Румяна Папанчева от Университета „Проф. д-р Асен Златаров“ в град Бургас. Акцен-

Пленарното заседание

тът в лекцията бе необходимостта от развиване на нестандартно и критично мислене, осъществяването на интердисциплинарни връзки, предлагането на многовариантни задачи и формирането на личностни компетентности, като бяха предложени и множество примери от практиката както в началното и средното училище, така и от сферата на висшето образование.

С помощта на мултимедийни презентации участниците представиха своите изследвания в секционни заседания по теми от сферите на образованието и науката, общата педагогика, психологията и социалните дейности.

В секция „Образование и изкуство“ изследователският акцент бе върху нетрадиционни модели на обучение на ученици и студенти, базирани на компетентностния подход в образова-

Секция „Образование и изкуство“

нието. Въз основа на интердисциплинарността на тематиката в тази секция се откриха и множество допирни точки, свързани с оптимизиране на обучението в българското образователно пространство. По време на заседанието се обсъдиха актуални теми по математика, литература, чужд език, природни науки, изобразително изкуство и музика. Специално място бе отделено за приложението на учебния проект и съвременните дигитални технологии в българското училище.

Научните доклади в секция „Педагогика“ се обединиха около приложението на компетентностния подход в процеса на обучение от предучилищна възраст до висшето образование. Разглеждани бяха компетентности от различни направления: фотографията

Секция „Педагогика“

като интерактивна техника за овладяване на природонаучна компетентност от детето в предучилищна възраст; образователната среда и нейното моделиране; съвременните техники за игрово взаимодействие (ТРИЗ технологията) и фундаменталното значение на движенията като здравен и компетентностен ресурс. Засегна се и темата за формирането на ключови умения у студентите от специалностите *Предучилищна педагогика* и *Предучилищна педагогика и чужд език*, необходими за самостоятелно разработване на педагогическа ситуация по български език в детската градина. В работата на секцията се проследиха и ключовите компетентности в учебно-възпитателния процес по физическо възпитание и спорт. Заключителната дискусия наложи извода, че успешният образователен модел е базиран на компетентности и включва обучение, основано на постиженията на децата, учениците и студентите, с модерно, интегрирано обучение, измерено чрез тяхната целогишна практическа дейност.

В секция „Психология и социални дейности“ бяха представени доклади, насочени към социалните иновации и техния потен-

Секция „Психология и социални дейности“

циал, свързани със социалното възпитание в контекста на компетентностния подход, с възможностите за използване на интернет за развитие на ключови компетенции при децата и юношите. Бяха разглеждани проблеми, посветени на социалнокомуникативните

Гражданско образование

Председателят на Народното събрание

Конституцията на Република България (КРБ) постановява, че Народното събрание (НС) се състои от 240 народни представители (чл. 63 на КРБ) – тоест парламентът е колективен държавен орган. Азбучно правило е, че колективните органи трябва да имат свое ръководство. В повечето държави днес преобладава положението парламентът да е ръководен от индивидуален председател, който се подпомага от заместник-председатели, както и от помощни колегиални образувания. Такова е разбирането и на сега действащата конституция – тя предвижда, че избор на председател и заместник-председатели се провежда на първото заседание на новоизбраното Народно събрание (чл. 76, ал. 3 на КРБ). Правилникът за организацията и дейността на Народното събрание (ПОДНС) урежда и случаите на предсрочно прекратяване на мандата на председателя и на заместник-председателите, при което нови титуляри се избират и на други заседания.

Рубриката води доц. д-р Христо Паунов – омбудсман на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

Председателят на Народното събрание е едноличен орган, който осъществява съществени функции по прилагане на парламентарното право и процедури, както и по управлението на парламента като национална представителна институция. Тук обаче е необходимо да се отбележи, че председателят на НС не е самостоятелен държавен орган – неговите функции и правомощия са производни от компетенцията на парламента. Председателят на НС е ръководният орган на Народното събрание – т.е. винаги и във всички случаи говори и действа от името на парламента. Но той едновременно с това е и народен представител, един от 240-те депутати, които заедно са парламентът. Затова за него се казва, че той е *primus inter pares* – пръв сред равни. В това си качество председателят в Народното събрание може да участва в дебатите, както и в гласуването като всички други народни представители.

Председателят на Народното събрание се избира с обикновено мнозинство от народното представителство при конституирането на парламента. Преди това се извършват само две неща – първото заседание на новоизбраното Народно събрание се открива от

Педагогическият факултет организира...

➔ От стр. 4

компетентности в предучилищна възраст, с компетентностите на специалистите в сферата на социалнопедагогическата работа и с необходимите компетентности на консултанта при провеждане на оценъчно интервю. Засегнати бяха въпросите, свързани с играта като алтернативна терапевтична интервенция, с децата и семействата във фокуса на социалните дейности.

Научните изследвания, представени на конференцията на Педагогическия факултет, както и последвалите дискусии по време на секционните заседания доказва необходимостта от по-добра симбиоза между нуждите на обществото, технологиите, интердисциплинарната интеграция и образователните дейности, които адекватно да адресират нуждите на студентите и да откликнат на непрестанно нарастващите и променящи се изисквания на ежедневието.

Амбицията на деканското ръководство е да публикува всички изследвания от конференцията в самостоятелен брой на списание „Педагогика“.

най-възрастния присъстващ народен представител и депутатите полагат клетвата, предвидена в чл. 76, ал. 2 на КРБ. Тоест избирането на председателя играе ключова роля при стартирането на работата на новия парламент. Едва след избирането на председателя се избират и неговите заместници, взема се решение по какви правила ще работи НС, сформират се парламентарните групи и т.н.

Основните функции и правомощия на председателя на Народното събрание са очертани в чл. 77, ал. 1 на Конституцията, като те са конкретизирани и доразвити в ПОДНС в съответствие с парламентарната традиция и практика. Без да се претендира за изчерпателност, тук ще бъдат представени някои от най-важните от тях:

– **По-малко известно, но изключително важно е правомощието на председателя на НС по управлението на държавата – той встъпва в правомощията на президента на Републиката при невъзможност на вицепрезидента да направи това в случай на предсрочно прекратяване на президентския мандат – чл. 97, ал. 4 на КРБ;**

– **Основни правомощия на председателя във връзка с управлението на Народното събрание са:**

- ✓ представлява Народното събрание, т.е. действа от името и за сметка на парламента;
- ✓ организира международните връзки на Народното събрание;
- ✓ организира съставянето, изпълнението и отчитането на бюджета на Народното събрание;
- ✓ определя правила за вътрешния ред в сградите на Народното събрание и използването на материалната база;
- ✓ дава (респ. отказва) разрешение за снемане на депутатски имунитет, когато е постъпило мотивирано искане от главния прокурор в период, в който Народното събрание не заседава;
- ✓ ръководи издаването на „Държавен вестник“.

– **Някои правомощия на председателя, свързани с пленарните заседания:**

- ✓ предлага проект за дневен ред на пленарните заседания след консултиране с Председателския съвет;
- ✓ открива, ръководи и закрива заседанията и осигурява реда при провеждането им;
- ✓ свиква Народното събрание на заседание (когато то е във ваканция) по своя инициатива, по искане на 1/5 от народните представители, по искане на Министерския съвет или на президента на републиката;
- ✓ удостоверява с подписа си стенографските протоколи от заседанията на НС.

– **Председателят разполага с правомощия, свързани със законотворческата дейност на НС:**

- ✓ разпределя проекти за закони и други актове, внесени в Народното събрание, между комисиите според тяхната специализация;
- ✓ удостоверява с подписа си съдържанието на приетите от Народното събрание актове;
- ✓ обнародва решенията, декларациите и обръщенията, приети от Народното събрание, както и законите за изменение и допълнение на конституцията;
- ✓ осигурява и следи за спазването на правилника (чл. 8, ал. 1, т. 10 от ПОДНС).

Правилникът за организацията и дейността на Народното събрание предвижда, че председателят изпълнява и други функции, които са му възложени от конституцията, законите и правилника.

Централната роля на парламента като държавна институция и функциите, възложени на неговия председател, снабдяват последния с особено висок ранг в държавата и държавния протокол.

Първи академичен форум „Право и закон“

Гл. ас. д-р Недялко ПЕТРОВ

На 29 ноември 2022 година в Ректората на Пловдивския университет се проведе дългоочакваният първи Академичен форум „Право и закон“ за студентите от Юридическия факултет (ЮФ)¹. Събитието беше една от поредицата прояви, посветени на 30-годишнината от създаването му.

Форумът предоставя възможност студентите от ЮФ да представят свои размисли и да изкажат мнение по актуални правни, социално-политически проблеми и събития, имащи връзка със закона и законността, с прилагането на правото във всички сфери на обществения живот, както и с утвърждаването на върховенството на правото като висша ценност. Предвидени бяха две форми за участие – с предварително подготвено и предадено есе или прозвоняне на публична реч, като се включиха около 50 студенти, предимно от първи курс. Значителният интерес към събитието бе очевиден, б. аудитория на Ректората едва побра желаещите да чуят участниците.

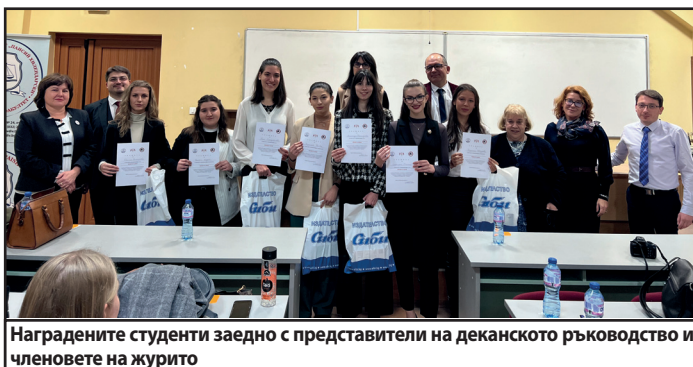
Академичният форум бе открит от проф. д.ю.н. Малина Новкиришка и доц. д-р Ангел Шопов – от името на деканското ръководство. Водещ на събитието бе гл. ас. д-р Тихомир Рачев, който бе и треньор на ораторите. Публиката изслуша записалите се за участие с публична реч в поредността, определена по жребий, като за всеки участник бе предвидено време между 3 и 5 минути, с възможност за поставяне на въпроси от публиката.

След изслушването на всички студенти (за някои от тях това беше първа изява с подобен характер, и то пред пълна университетска аудитория) – особено вълнуващ момент както за ораторите, така и за присъстващите – речите бяха оценени от жури в състав: проф. д.ю.н. Малина Новкиришка – председател, адв. Албена Йотова и доц. д-р Ангел Шопов – заместник-председатели, и членове – съдия Димитрина Тенева и гл. ас. д-р Недялко Петров. Журито изпита сериозни затруднения при класирането, защото участниците, макар и в по-голямата си част първокурсници, демонстрираха изключителни ораторски умения, като в рамките на регламентираното време съумяваха мотивирано да изложат и обосноват вижданията си.

Преди да се пристъпи към награждаването, с думи на приветствие към присъстващите се обърна деканът на ЮФ доц. д-р Даниела Дончева. По регламент организаторите от ЮФ, Пловдивската адвокатска колегия, университетския и факултетния студентски

Студентите с интерес проследиха представянето на своите колеги

Наградените студенти заедно с представители на деканското ръководство и членовете на журито

съвет бяха предвидили и награди за участниците, осигурени с любезното съдействие на издателство *Сибис* и Пловдивското университетско издателство.

Наградите бяха връчени от представители на деканското ръководство, като сред отличените студенти, представили есета, първо място бе отредено за Александра Костадинова и нейното есе на тема *Права, справедливост, право*, на второ място бе класирана Таня Трендафилова с есе, посветено на Десетте Божии заповеди (*Декалогът – стълб към правдата*). Третото място беше поделено между Ралина Димитрова (нейното есе *Право и закон: Правото като гарант за морално общество* публикуваме на стр. 8) и Елефтерия Пилали (*Правото през филтъра на личната справедливост*). Специалната награда на декана на ЮФ отиде за есето на Благвест Върбаков на тема *Правото и законът, между обективния прочит и субективната представа*.

Във форума за публична реч бяха отличени, както следва: *Мартина Топузова* с речта си за волята на закона зае третото място, второто място заслужи *Байрие Ходжа* с речта си *Справедлив ли е законът?*. Първото място бе отредено за студентката *Мирослава Боева* с речта на тема *Пазителят на правото*.

Предстои публикуване на наградените есета в изданията на университета.

Благодарим на всички колеги и приятели, които допринесоха форумът да стане реалност, както и на съорганизаторите! До нови срещи, изпълнени с емоции, на предстоящи следващи форуми!

¹ Проект, финансиран по договор ЧФ 22 ЮФ 1 с ФНИ на ПУ. Плакатът и регламентът на форума се откриват на сайта на ЮФ <https://law.uni-plovdiv.bg/paunov/2018-2019/2022-2023/Pravo%20i%20zakon.pdf>

Интердисциплинарен семинар за грешката

Докт. Йордан ПАНГЕВ

На 2 декември 2022 г. се проведе семинар на тема „От грешка и грях към грешките в правото“. Проявата е организирана от Студентския философски семинар при Философско-историческия факултет и Клуба на юристите при Юридическия факултет на Пловдивския университет. Събитието премина при засилен зрителски интерес, като в зала „Компас“ присъстваха близо четиридесет души. Лектори на

Работен момент от семинара

семинара бяха доц. д.ф.н. Стоян Ставру, доц. д-р Ангел Шопов и гл. ас. д-р Делян Недев.

Семинарът започна с изясняване на понятието за грешка, което се употребява в правната наука, и неговия обхват. Бяха разгледани част от правните последици, които настъпват при наличието на грешка, в частност възможността една сделка да бъде унищожена поради грешка. Лекторите

Бъдещи юристи посетиха Народното събрание и се срещнаха с президента на Република България

Иван КЪРЧЕВ – докторант в Юридическия факултет

Студенти по право от Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, които са част от Кръжока по публичноправни науки*, се запознаха на място с работата на народните представители. Бъдещите юристи проследиха част от пленарно заседание на Народното събрание, по време на което се разискваха законодателни промени, изслушаха политическа декларация по определена национална тема, а преди това наблюдаваха дали се спазва Правилникът за организация на дейността на НС, като дискутираха процедурата по установяване на кворум в пленарната зала с преподавателя си по конституционно право доц. д-р Христо Паунов, по чиято инициатива се реализира посещението в законодателния орган на страната. От края на миналата академична година доц. Паунов е определен за ръководител на Кръжока по публичноправни науки към Юридическия факултет.

Символичен домакин на пловдивските студенти беше заместник-председателят на 48-ото НС Никола Минчев, който е юрист по образование. Избраният от Пловдив народен представител заедно със свои колеги надълго и нашироко разясни практическите аспекти на законодателния процес, който студентите изучават в дисциплините „Конституционно право“ и „Парламентарно право“, като разказа конкретни случки и казуси от дейността на 47-ото НС, на което той бе председател.

Освен юридическа част посещението на студентите по право включваше и културно-историческа част. С любопитство студентите разбраха кога и по какъв повод и в какъв стил е изградена представителната сграда на НС, какви кабинети има, кога и кой има право да ги ползва. Не пропуснаха да застанат на „трибунката“ – мястото, откъдето парламентарните групи правят изказвания пред медиите, където си направиха и обща снимка. В кулоарите на НС разгледаха снимките на всички председатели на НС, както и копия на четирите български конституции, а на изпроводяк

Студентите юристи и доц. Христо Паунов заедно с народни представители в парламента

Обща снимка след срещата с президента Румен Радев

мнозина от студентите си дадоха обещание един ден да прекратят прага като народни представители, които да „коват“ много по-добри закони от сегашните законотворци.

Два дни преди да се срещнат „тет-а-тет“ с депутатите, студенти от Кръжока по публичноправни науки имаха специално посещение в Президентството. Споделяйки вижданията, че държавният глава е необходимият коректив на обществено-политическите процеси в страната,

а също така и пазител на духа на държавността, студентите се срещнаха с президента Румен Радев. Той ги прие в Гербовата зала на администрацията на президентската институция, където проведе разговор с бъдещите юристи относно това как държавният глава упражнява своите конституционни правомощия. Студентите се срещнаха и с членове на юридическия екип на президента, като дискутираха заедно с тях актуални конституционноправни въпроси. Също така се запознаха с организацията на работата в администрацията на държавния глава и разгледаха президентската библиотека.

Посещенията в Народното събрание и при президента Румен Радев са част от инициативите по повод на 5 години от учредяването на Кръжока по публичноправни науки и са посветени на 30-годишнината на Юридическия факултет на ПУ.

За началото на следващата 2023 година е предвидено студенти от кръжока да посетят едно от министерствата, да се срещнат с орган на изпълнителната власт на най-високо ниво и да упражнят в реална среда знанията си по административно право. Предвижда се и посещение на Конституционния съд на Република България.

*** Кръжокът по публичноправни науки е независимо, доброволно обединение на студенти и докторанти от Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, създадено с решение на катедра „Публичноправни науки“ и Факултетния студентски съвет. Кръжокът осъществява дейността си във взаимодействие с държавната власт, неправителствени организации, търговски дружества на национално и международно равнище. През тази година се навършиха 5 години от неговото създаване.**

Интердисциплинарен семинар...

➔ От стр. 6

посочиха различни примери за грешки в правото и защитните механизми, които са предвидени, за да предпазят хората от тях. Посочено беше, че правото е склонно да толерира грешките на някои от по-неопитните субекти в оборота.

След това беше направено сравнение на понятието грешка, така както се разбира в различните науки – право и философия. Отбеляза се, че грешката във философията има значително по-широк обхват, докато правото се интересува от един тесен кръг грешки. След изясняване на понятието за грешка семинарът продължи с разискване на понятието за грях и връзката му с правото и религията.

Семинарът завърши с оживена дискусия, на която се обсъдиха съзнаваните и несъзнаваните грешки. Разисквана беше теорията на Фройд, че всички грешки представляват умишлени действия от страна на лицето, което ги извършва, макар и то да не осъзнава това.

Ралина ДИМИТРОВА*

„Правото е изкуство за доброто и справедливото“, казва Целз, един от най-видните юристи от времето на Римската империя. Дали обаче тази крилата фраза

можем да препотвърдим и ние в нашето съвремие? А дали изобщо е била актуална за времето си? От гледна точка на нашата реалност тя звучи утопично. Но всъщност какво ни кара да мислим, че несправедливостите в този свят са продукт на естественото еволюционно развитие на човешката раса, усложняването на обществото, появата на технологиите и какво ли не още, но не и на собствената ни природа? Ако проследим исторически принципите на римското право, ще установим, че то често е било в противоречие с разбирането ни за справедливо, а именно „да се отдава всекиму дължимото“. Нима е било дължимо на роба да бъде жестоко убит поради негова незначителна грешка? А въстаниците на Спартак, те били ли са борци за правото на свобода, което смятали, че им принадлежи, или от гледище на римското право са били просто едни бунтовници, целящи да разрушат иначе добре установения робовладелски строй? Отговорът е, че зависи. Зависи от това дали си роб, или господар. Следователно се поставя въпросът къде е разковничето за това как да заживеем в едно общество, основано на нравственост. Проблемът в правото ли е, или напротив – у хората, от които зависи неговото създаване, спазване и прилагане?

Законите сами по себе си не могат да бъдат гаранция за създаването на социум, съществуващ спрямо постулатите на древните римски юристи: да се живее честно, да не се вреди другиму, да се отдава всекиму своето. Неотменимостта на закона е качеството, което го прави силен, а не дори неговата тежест или изящество. Изводът е, че правилното му прилагане е от съществено значение за неговата ефективност. И тук се стига до стълкновение между техническото съвършенство на нормите, от една страна, и моралните качества на хората, от друга.

Основен проблем е дали хората разбират смисъла от правото и припознават ли го като морално средство. Там, където има общество, се развиват взаимоотношения и съответно възниква нужда те да бъдат регулирани. В противен случай би било истински хаос. Дори в най-примитивните общества е имало някаква идея за правораздаване, а при българското обичайно право през Средновековието наблюдаваме принципа на талиона „око за око, зъб за зъб“. Тоест, наказването на действия, предизвикващи определени последици, се прилага още от зората на човешкото съществуване. В този смисъл, когато хората започнат да привиждат в правото необходимост, то ще стане ценност.

От друга страна, за да бъдат правните норми действащи и предизвикващи авторитет в обществото, те трябва да бъдат правилно прилагани – когато има извършено престъпление, да бъде наложено съответно наказание. Тук възниква питането: кое кара хората да спазват законите или пък обратно – да не виждат причина да ги спазват?

Наличието на правна санкция е всъщност онова, което принуждава хората да не убиват, да не крадат, да не лъжат. Ако си представим един свят, в който не съществуват наказания, тоест не съществува поемането на отговорност за собствените ни действия или бездействия, дали хората щяха да се въздържат сами поради някаква своя вътрешна морална граница? Дали щяхме да се ръководим от идеята за доброта, хуманност, справедливост? Би трябвало, но най-вероятно не. Кое щеше да очертае тези граници,

Право и закон: Правото като гарант за морално общество

които ние приемаме за морални в нашата съвременност? Това е в разрез с иначе наличието на разум у човешкия вид, онова, което ни различава и ни прави една идея по-висши от

останалите земни същества. И всъщност правото е именно израз на този по-висш човешки разум, който е разбрал нуждата от закон като основа на едно правдиво съжителство между хората – това е своеобразно надграждане на природните закони, надхвърлящо едно съществуване, ръководено от примитивизъм и обикновен инстинкт.

Поглеждайки назад в историята, и особено през периода на Средновековието, няма как да не забележим силната роля, която е имала институцията на църквата в живота на обикновените хора. Църквата, която според Светото писание са всички вярващи,

Ралина Димитрова

а не конкретна сграда, е имала съществено значение в периоди на отслабена законодателна власт, както ясно можем да проследим в българската история по време на османското владичество. В историята на българското право можем да видим, че църквата е в ролята и на правораздавателен орган – изпълнявала е така наречените епитимийни наказания, които се използвали като алтернативни на светските санкции и даже ги смекчавали, защото се свеждали до налагане на дългогодишен пост и покаяние или недопускане до литургия. Ако разгледаме дори Библията, там четем Десетте Божии заповеди, които са моралният фундамент на човечеството. А не можем ли да твърдим, че те са всъщност едно старозаветно право, неспазването на което води до грях? Хората спазвали и продължават да спазват Десетте заповеди, защото припознават в тях необходимост. А защо имат нужда от Бог? Човекът е единственото същество, което осъзнава крайността на своето съществуване на фона на без-

крайната вселена. Именно при сблъсъка на крайността на битието и безкрайността на вселената се ражда нуждата от опора и това е вярата. Но какво се случва, когато като в романа на Достоевски „Братя Карамазови“ се казва: „Ако няма Бог – всичко е позволено“, и ако, както Ницше обяви, „Бог е мъртъв“? Няма кой да ни накаже, следователно няма защо да спазваме Неговите заповеди? Демонтирането на идеята за висша морална инстанция води до отпадане на проблема за вината и за отговорността, тъй като човекът е отговорен пред някакъв Абсолют, стоящ „над“ него. От това излиза, че хората се въздържат да извършват престъпления не само поради страх от правна санкция, но и от страх, че по-висша от тях сила, каквато се явява Бог, ще им донесе възмездие – може да успееш да избягаш от закона, но няма да успееш да избягаш от Бога. Тоест коренът на добротата не е у човека сам по себе си, не е в някакво вътрешно чувство за морал, присъщо за разумните същества. Основава се на една изцяло първична емоция – страха. Това е естественият биологичен закон за страха у по-слабия от по-силния, или в контекста на социалната йерархия: у обикновения човек от властимащия. Следователно, когато в едно общество липсва страх от санкция и от религия, там няма ред. Не би могло и да бъде иначе. Такъв тип общества не виждат ценност в правото, нито пък в духовното.

Тъй като съвременната световна тенденция се изразява в развитието на индивидуализма като житейска философия, хората изгубват чувството на обвързаност между тях самите – те не смятат, че тяхното лично спасение преминава през спасението на всички. Образно казано, социалната тъкан на съвременното общество е разкъсана поради загубата на основни морални ценности. А това е обстоятелство, съществено за правото. Неспазването на законите на битово ниво влияе до голяма степен на начина на живот на обикновения човек в ежедневните му дейности, защото, когато

* Есетото на Ралина Димитрова беше отличено с трета награда на първия академичен форум „Право и закон“ за студентите от Юридическия факултет и се публикува в изпълнение на проект ЧФ 22 ЮФ 1, финансиран по договор с ФНИ на Пловдивския университет.

Посланикът на Република Сърбия изнесе лекция на тема „Ролята на икономическата и бизнес дипломатията в отношенията между държавите от Балканите“

На 23 ноември 2022 г. в ПУ „Паисий Хилендарски“ гостува Н. Пр. доц. д-р Желко Йович, извънреден и пълномощен посланик на Република Сърбия в Република България, придружен от г-жа Анастасия Солакова, почетен консул на Република Сърбия в гр. Пловдив. Посланикът беше в университета по покана на катедра „Политически науки и национална сигурност“ за публична лекция на тема „Ролята на икономическата и бизнес дипломатията в отношенията между държавите от Балканите“. Съорганизатори на събитието са Клубът на политолога и Клуб „Абсолютна сигурност“.

Посланикът беше посрещнат от доц. д-р Надя Чернева, заместник-ректор по международно сътрудничество, академична мобилност, връзки с обществеността и протокол; проф. д-р Станимир Кабаиванов, декан на Факултета по икономически и социални науки; доц. д-р Даниела Пастармаджиева и ас. Костадин Баков от катедра „Политически науки и национална сигурност“.

Срещата премина при голям интерес

Доц. Чернева приветства Н. Пр. доц. д-р Желко Йович от името на ректорското ръководство, поднесе подарък на госта и разказа за сътрудничеството на университета с Република Сърбия. Посланикът заяви положителната си нагласа за взаимодействие с университета, като също поднесе подарък за ръководството.

Самата публична лекция привлече голям интерес, като залата се оказа малка за желаещите да присъстват.

Доц. Пастармаджиева приветства посланика от името на

Право и закон: Правото като гарант...

➔ От стр. 8

мисли колективно и обвързва своята съдба с общата, той е част от този колектив.

Той не си изхвърля боклука на неправилно място или не кара с превишена скорост с оглед на това, че също не иска да бъде блъснат от кола, караща с превишена скорост, или не иска да се разхожда сред отпадъци. Тоест, когато придобием култура на лична отговорност в полза на обществото, от което ние също сме част, много проблеми биха се решили, включително и за нас самите.

Самият принцип за „върховенство на закона“ и идеалните правни норми не биха могли сами по себе си да бъдат гарант за едно морално общество, съществуващо спрямо максимите на древното римско право, тоест живот, основан на честност, човеколюбие и почтеност. Наличието на тези технически съвършени закони не променя обществото и не е задължително те да влияят върху хората. Именно в тяхното спазване и налагане се състои силата на правото. За да бъдат те прилагани обаче, хората трябва да разбират правилно необходимостта от тях – да бъдат гаранция за справедливост.

Проф. д-р Станимир Кабаиванов, доц. д-р Даниела Пастармаджиева, Н. Пр. доц. д-р Желко Йович, доц. д-р Надя Чернева, г-жа Анастасия Солакова, ас. Костадин Баков

катедрата и изказа благодарност за предоставената възможност за дискусия с него. Към приветствието се присъединиха и председателите на двата студентски клуба – Боян Видолов (Клуб на политолога), студент в бакалавърската програма „Политология“, II курс, и Денис Петков (клуб „Абсолютна сигурност“), студент в бакалавърската програма „Национална сигурност“, III и IV курс.

Денис Петков и Боян Видолов

Н. Пр. доц. д-р Желко Йович сподели със студентите своите знания и опит във връзка с ролята на икономическата и бизнес дипломатията в отношенията между държавите на Балканите. Наред с това обаче той очерта перспективите за добросъседство между Република

България и Република Сърбия и необходимостта от повече ангажираност на младите хора в тях.

Изложението на посланика предизвика множество въпроси, като дискуссионната част продължи повече от предвиденото. Бяха зададени въпроси, свързани с партньорството между балканските държави, между тях и Европейския съюз, както и възможностите за преодоляване на исторически предизвикателства.

Доц. Пастармаджиева връчи благодарствена грамота от името на катедра „Политически науки и национална сигурност“ на Н. Пр. доц. д-р Желко Йович, а той от своя страна заяви готовност дискусията да продължи в следваща лекция.

Н. Пр. доц. д-р Желко Йович и доц. д-р Даниела Пастармаджиева

**СТРОИТЕЛИ НА
БЪЛГАРСКОТО
ЕЗИКОЗНАНИЕ**

(Не)познатият автор на първия български Синтаксис

170 години от рождението на Атанас Т. Илиев

Атанас Трифонов Илиев (1852 – 1927) е роден в Стара Загора. Първоначално учи в родния си град, а след това в Пловдив, Табор и Белград. Завършва славянска филология в Пражкия университет. Работи като учител в Стара Загора, Горна Оряховица и София. Два пъти е бил директор на Старозагорската девическа гимназия. Участвал е дейно във Висшия учебен съвет при Министерството на народното просвещение (1885 – 1900). За известно време е началник на училищния отдел при Българската екзархия в Цариград (1900 – 1903). Бил е окръжен управител на Стара Загора (1884 – 1885) и Шумен (1885 – 1886). През 1898 г. е приет за дописен член на Българското книжовно дружество, а през 1900 г. – за действителен член.

Атанас Т. Илиев е възплъщение на възрожденския тип интелектуалец, който не се стреми единствено към тясна специализация в определена проблематика, а проявява интерес към различни научни области: „Получил завидно за времето образование, той се проявява като забележителен педагог, фолклорист, езиковед, редактор на младежко списание, автор на учебници, преводач, нумизмат, а и като обществен деец“ (Станева 1990: 81). Признато му е място „между тези няколко учени, които на практика създават българската фолклористика“ (Куцаров 1988: 51). Атанас Т. Илиев е окачествяван като „авторитетен филолог славист“, а езиковедските му изследвания представляват „диалог с европейските лингвисти“ (Станева 1990: 87).

Най-значимите му трудове са читанки за I, II, III и IV клас (издадени в периода 1884 – 1885 г.); „Начална практическа граматика за III и IV отделение“ (1887); „Синтаксис на българския език за гимназиите, реалките, семинариите, педагогическите и общинските главни училища и за самоука“ (Пловдив, 1888 г.); „Турски изговор на български местни имена“ (Списание на БАН, 1917 г., № XIV); „Румънска топонимия от славянски произход“ (Списание на БАН, 1925 г., № XVII).

Книжовникът посвещава значителна част от живота си на подготовката на старобългарска граматика и речник, като „повече от 15 години той системно събира материали, проучва паметници и изследвания (на проф. М. Хатала, Фр. Миклошич, Дж. Данинич, Ст. Новакович, Л. Гайтлер и др.)“ (Станева 1990: 82). Любопитно е, че въпреки дългогодишната си работа върху старобългарската граматика Атанас Т. Илиев се отказва от издаването и дори собствено ръчно изгаря ръкописа, защото смята, че неговата граматика би се оказала излишна на фона на излязлата през 1888 г. „Старобългарска граматика“ на Л. Милетич.

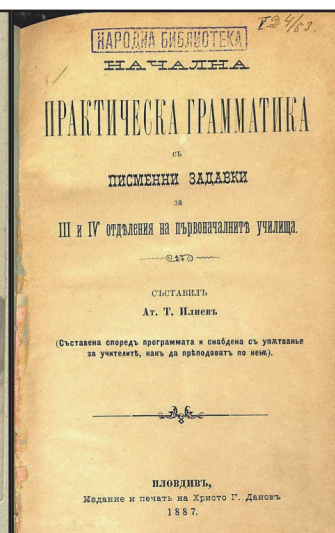
Приема се, че „първата му голяма езиковедска задача е свързана с работа върху речник на *чуждите думи в българския език*“ (Станева 1990: 84). През 1876 г. Атанас Т. Илиев с помощта на Ив. Найденов започва да печата речника си в Цариград. Ученият обаче не получава материална подкрепа. При опожаряването на Стара Загора през 1877 г. цялата му лична библиотека, включително и записките му, са унищожени. В архива му обаче е съхранена първата печатна кола от речника.

Изготвянето на първия цялостен труд по синтаксис на бъл-

Третият семинар от поредицата „Строители на българското езикознание“, организиран от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“, се проведе на 24.11.2022 г. Членовете на клуба гл. ас. д-р Росица Декова, преподавател в катедра „Английска филология“, и Ивана Витанова, студентка в магистърската програма „Актуална българистика“, запознаха присъстващите с личността и делото на Атанас Т. Илиев, който е познат като автор на първия български Синтаксис. Целта на поредицата е да възроди интереса към живота и научните приноси на български езиковеди, които не са широко известни сред студентите и младите учени.

Атанас Т. Илиев и титулната страница на неговата „Начална практическа граматика за III и IV отделение“

гарския език безспорно е най-значимото научно постижение на Атанас Т. Илиев. Изследователите са единодушни, че с този труд се „продължава логическото направление в нашия синтаксис, чието начало поставят предосвободенските ни граматични“ (Русинов 1973: 54), но все пак „се надмгва, преодолява възрожденската граматична традиция“ (Станева 1990: 86 – 87). Авторът се е стремил да изучи синтаксиса на българския език „въз основа на самия езиков материал и тъкмо поради това е успял да забележи и да опише повече и по-характерни закономерности в синтактичния строй на нашия език“ (Русинов 1973: 53). Смята се, че при написването книжовникът

е бил повлиян от учебника по синтаксис на сръбския език от Стоян Новакович (Белград, 1885 г.). Атанас Т. Илиев умело използва както натрупаното от предшествениците си, така и нови публикации, главно на Ал. Теодоров-Балан и Л. Милетич.

Синтаксисът има следната структура: въведение, раздел за простото изречение, раздел за сложното изречение, притурка за употребата на препинателни знаци и „изборник от образци за синтактичен разбор“.

Атанас Т. Илиев прави опит да дефинира просто и ясно предмета на науката синтаксис, както и термините, с които тя си служи – изречение, подлог, сказуемо (при него „прилог“). Той смята подлога за синтактически независима главна част, която поставя в зависимост другата главна част – сказуемото. Според Русинов (1973: 55) този подход „обикновено се свързва с психологическото направление в синтаксиса, но то има и логико-граматически основания, които не са останали извън погледа на вникливи ученикар“. Тук е мястото да се отбележи, че Ат. Илиев е смятан за „един от първите наши граматични, които разглеждат ролята на субстантивацията в лексикално-граматичния строеж на изречението и по-конкретно способността на всяка дума, освен глагол, употребена субстантивирано, да изпълнява функция на подлог“ (Русинов 1973: пак там)

Атанас Т. Илиев подробно разглежда характера и състава на сказуемото (глаголно и именно). Поясненията към главните части

Третокурсничка от специалността „Химия“ е носителка на ректорската стипендия „Студент на годината“

Студентката от трети курс в специалността „Химия“, редовно обучение, Екатерина Георгиева е носителка на ректорската стипендия „Студент на годината на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за 2022 г. Стипендията е лично дарение на ректора на Пловдивския университет проф. д-р Румен Младенов и е в размер на една месечна заплата. Тя се връчва за отличен успех, активна гражданска позиция и принос в издигането на авторитета на висшето училище.

Екатерина Георгиева е избрана сред силна конкуренция заради отлични си успех по време на цялото следване и високите постижения в областта на химията. Тя споделя, че интересът ѝ към тази наука датира от ранна възраст, а като единадесетокласничка участва в състезание на Химическия факултет на ПУ, на което получава оценка отличен 6,00. Именно тя ѝ осигурява място в мечтаната от нея специалност във висшето училище.

Средният успех на Екатерина за трите курса на обучение е 6,00, което е изключително постижение за избраната от нея университетска специалност. Тя е носителка и на наградата на Фондация

Екатерина Георгиева

„Еврика“, която се връчва на името на акад. Ростислав Каишев за постижения в овладяването на химията и химичните технологии.

През изминалото лято Екатерина е била на стаж в Катедрата по аналитична химия на университета на Вилнюс, Литва, по програмата „Еразъм+“ като представител на Пловдивския университет. Темата, по която работи там, е „Приложение на златните наночастици за количествено определяне на SARS-CoV-2 антигена“.

Към момента третокурсничката е дипломантка в Катедрата по аналитична химия към Химическия факултет на ПУ, като дипломната ѝ работа е в сферата на инструменталните методи за анализ – един от любимите ѝ предмети.

Екатерина споделя, че е изключително доволна от нивото на образованието, което получава в Пловдивския университет – както от материалната база, така и от отличните преподаватели, и препоръчва обучението в най-голямото висше училище в Южна България. Тя отправя послание към своите колеги, че дори в моментите, когато е трудно, всяко усилие, насочено към ученето, си заслужава.

(Не)познатият автор на първия български Синтаксис

➔ От стр. 10

са назовани с термина „прибавки“ – такива към подлога са определенията, приложенията и сказуемните определения. Що се отнася до думите, поясняващи сказуемното, те са разделени на две групи: такива, които посочват предмета на глаголното действие, и такива, с които „се отбележава мястото, времето, начинът, причината и целта на глаголното действие“ (Илиев 1888, цит. по Русинов 1973: 59). Все пак Р. Русинов смята, че е отделено внимание предимно на главните части „под влиянието на логическата интерпретация на изречението“ и „липсва стройно учение за второстепенните части на изречението“ (Русинов, цит. съч.: 58).

В *Синтаксиса* е направена детайлна характеристика на видовете изречения по състав – прости, сложни и слети. Изведени са и видовете подчинени изречения в рамките на сложното съставно изречение. Посветена е самостоятелна глава на съкратените и слетите изречения, като в нея е направено описание на начините, по които може да се съкрати определена част на изречението.

Една от главните особености на този научен труд е, че в него е отделено внимание и на редица въпроси от областта на морфологията. Атанас Т. Илиев прави опит за системно описание на частите на речта и присъщите им морфологични категории.

Безспорно езиковедските трудове на Атанас Т. Илиев имат някои недостатъци, породени от духа и характера на възрожденската научна мисъл, но все пак цялостното му дело е достойно оценено от видни български лингвисти.

Въпреки че Р. Русинов изтъква редица слабости на *Синтаксиса*, той признава, че „учебникът на Ат. Т. Илиев бележи крачка напред по пътя на по-пълното и по-добре съобразеното със спецификата на езика ни изучаване на граматиката му“. Този труд е поставен „сред онези граматиките, които до началото на века са играели зна-

чителна роля в създаването на българската граматична традиция“ (Русинов 1973: 70 – 71).

Сто години след отпечатването на граматиката Ив. Куцаров (1988: 56) я определя като „едно от най-ярките явления в историята на системното описание на нашия език“, „най-добрата подобна книга до 30-те години“ и подчертава, че „редица моменти от изложението не са загубили стойността си и днес“.

К. Станева (1990: 87 – 88) поставя Ат. Илиев сред малцината, „които са компетентни в областта на комбинаторните характеристики на езика“, и смята, че „чрез научните си публикации и учебници по български език [той] допринася за кодифицирането на правописната норма (утвърдена едва през 1899 г.)“.

И нека завършим с един цитат от К. Станева (Станева 1990: 90), който ярко и неподправено описва учения и човека Ат. Т. Илиев: **Той е между най-забележителните личности в българския научен и културен живот, с енциклопедични знания и интереси, по възрожденски отзивчив и добронамерен.**

Гл. ас. д-р Росица ДЕКОВА
Ивана ВИТАНОВА
(Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“)

БИБЛИОГРАФИЯ

Куцаров 1988: Куцаров, Ив. Сто години от отпечатването на „Синтаксиса“ на Атанас Т. Илиев. // *Съпоставително езиковедство*, 1988, № 3, 51 – 56.

Русинов 1973: Русинов, Р. Атанас Т. Илиев и неговият „Синтаксис на българския език“. // *Филологически студии* : [Сборник]. Велико Търново, 1973.

Станева 1990: Станева, К. Филологическото дело на Атанас Трифонов Илиев. // *Език и литература*, 1990, № 4, 81 – 91.

Ръката на книжовника

(Свещенодействието да сътвориш „История славянобългарска“)*

Доц. д-р Елена ГЕТОВА

1. Паисий Хилендарски – безспорните факти

Трудно е да обозрем всичко написано за Паисий Хилендарски. Лесно е да се позовем на твърде малкото безспорно утвърдени факти за живота му – роден е през 1722 година в Самоковската епархия, през 1745 година пристига в Хилендарския манастир. Живее и в Зографската света обител. Като монах таксидиот пътува от Атон до Сремски Карловци, преброява пътищата от Котел до Самоков, преминавайки през множество селища и манастири. През 1762 година завършва ръкописа на единствената си книга „История славянобългарска“. Доскоро 1773-та се приемаше за годината на смъртта му, но по най-нови проучвания на изследователя д-р Димитър Пеев от Софийския университет този момент не е категоричен факт. Открити са доказателства за писмени следи, оставени от проигумен Паисий Хилендарски и след тази година. Остава отново неизвестна годината на смъртта на книжовника.

2. Паисий Хилендарски – онова, което не бива да забравяме или омаловажаваме

„Първото, което никога не бива да забравяме, когато говорим за Отец Паисий, е, че той е монах и именно това му битие е определяло неговото мислене“ – отбелязва в интервю за сп. „Култура“ Димитър Пеев. Да, Паисий е монах, йеромонах, проигумен, отдаден на църквата и на христовата вяра свещенослужител.

Той е таксидиот, обходил несигурните пътища на Османската империя, преминал стотиците километри разстояние от Атон до малки градчета, селца и манастири в пределите на друга империя – Австро-Унгарската. Паисий е скиталецът, за когото пътят не е изпитание, а цел. И именно неговата устременост към тази цел го освобождава от робското прилежание към едно-единствено място, затова и цялата територия на Балканите става, образно казано, неговата земя – земята на неговите стъпки. Намерил вътрешни свои основания да напусне крепостните стени на атонските манастири, да остави острова си (подобно на Одисей), за да предизвика границите на личната си устойчивост, упоритост и вяра.

3. Човекът Паисий и изпитанията на времето

Всяко време подлага на изпитания своите очевидци. Манастирската света обител предизвиква издирвачески дух на книжовника. Всички изследователи на *История славянобългарска* са единодушни в преценките си за нейната явна диалогична форма на конструиране. Историята е диалог, диалог с миналото, но и със съвременниците. Тогава обръщанията към читателите, съпоставките с другите балкански народи, предизвикателствата на наложените изводи от тези паралели не са ли резултат от търсеция диалог със своето време дух на книжовника?

И естествено се ражда образът на книжовните диалогизиращи срещи – срещите на Паисий Хилендарски с места, библиотеки, хранилища на памет, но и с хората книги, хората ерудити на неговата епоха. Ето какво пише проф. Иван Радев по този повод:

„Създадено в средата на XVIII век, това скромно на вид и по обем съчинение стъпва върху видни авторитети на романоезичната и руската историография, кореспондира с редица идеи от програмата на западноевропейското Просвещение.“

Но нека не забравяме, че монахът Паисий винаги след тези продължителни пътувания и издирвания в света на светското отново и отново ще се завръща към свещеното и неговите пространства – светогорските манастири. Защото може да ни се струва, че пътуването е светско, но писането винаги е било акт на свещеното докосване до Бога, то е завръщане към и съхраняване на усвоеното знание, а това е вид свещенодействие.

Когато мислим Паисий като пътуващ монах таксидиот, нека си представим разстоянията. Хилядите километри, които изминава пътешественикът по зимните пътища на Балканите. Защото в първия Котленски препис, дело на Софроний Врачански, четем, че тази книга е записана от многогрешния Стойко през месец януари 1765 година. Тогава, когато двамата свещеници – единият от Света

гора, другият в Котел, се срещат. Една от знаменателните съдбовни срещи в нашата история.

4. Автографът на Паисий

Следите на замисленото от Паисий Хилендарски дело могат да се разчетат в написаното от собствената му ръка – единственото цялостно дело, което има смисъла на свидетелство за човека – Зографската чернова. В нея трябва да прозрем идеята на твореца за историята, за нейното цялостно осмисляне и концепция, за нейните послания и за начина тя да бъде предадена на поколенията напред. И идва естественият въпрос – откъде да се започне един толкова значим и отдалечен от настоящето разказ?

Няма как да не споделим възгледите на йеродякон Атанасий от Зографския манастир в Света гора, който настоява за Паисиевата дълбоко религиозна отдаденост на Бога. И следвайки тази истина, разбираме, че *История славянобългарска* е разположена в две символно наситени със свое съдържание семантични полета. Тя е между Вечността (тази на Бога, на църквата като небесната институция тук, на земята) и Времето (което протича линейно и в потока си увлича съдбите на държавници, политици, народи, т.е. времето на политическата история, на човешките следи в краткото ни битие на земята). И да припомним – в първия предговор на *Историята* четем: „Сами по себе си ние не можем да помъдреем, понеже кратки са дните на нашия земен живот“. Именно тази краткост на земния ни път е важна за пишещата твореща ръка на книжовника. Писането изисква усилия, концентрация, памет, поддържане на жив интереса на читателя към написаното, затова Паисий бърза. Това е един забързан текст, чийто ритъм отговаря на важността на написаното, което не бива да бъде забравено. Трупациите се факти за българските владетели, за тяхното царуване, възкачване, падения, святост – всичко това дава посока на времето, формира пластове на времето, закръгля ги като човешки съдби и следва неведомите пътища на божествения смисъл. Там, където се събират в единен разказ небесното и земното царство, човешката воля и Божия промисъл, краткостта на човешкото битие и вечността на вярата – там, в тази пролука в смисъла, започва *История славянобългарска*. И тогава можем да четем, преписваме и пазим тази история не просто като ръкопис, а като отливка от напластени мисли, усвоено знание, споделена извечна мъдрост, дълбоко изстрадани човешки емоции. Това не е трактат по свещена история, нито пълнокръвна политическа история. Паисиевият текст е символ, преплитане на всичко, осъзнато от твореца като небесни и земни послания и излязло изпод неговата ръка.

5. Личността и личностите в историята

Зографската чернова съдържа само 61 страници. Зад тези страници обаче се прокрадват и личат силуетите на Паисий историка, преписвача, критически мислещия архивар, разпространителя, дори загрижения за калиграфското оформление книжовник илюстратор, но най-вече – това е монахът от Светогорската обител. Да си припомним, че *История славянобългарска* се разпространява сред свещеници, монаси, свещенослужители, отци на църквата, грамотни хора. Нейното обиталище са манастирът, скрипторият, олтарът. Тя е книга, вписана в свещенодействието на Софроний и запазила следите на проклетие към онзи, който дръзне да я открадне от храма. И най-вече – *История славянобългарска* е **ръкописна** книга, такава, каквато иска и настоява да си остане и нейният автор – този неин облик е част от изконния замисъл на твореца. „Препишете тази историйца и платете, нека ви я препишат, които умеят да пишат, и я пазете, да се не погуби“ – прокрадва се като призив в авторския предговор втори, дело на Паисий, но звучи и като молитва.

6. Свещостта на реликвата и светостта на мястото

Мястото на сътворяването на историята е свещено, но и кни-

Икона на св. Паисий Хилендарски, която беше един от експонатите на изложбата „Вселената славянобългарска“. Автор: Адриана Любенова

* Текстът, който публикуваме, е слово, произнесено от доц. д-р Елена Гетова при откриването на изложбата „Вселената славянобългарска“ в българското търговско представителство в Белград.

Поклон пред Паисий, българите и България

На 3 декември 2022 година в българското посолство в Белград в присъствието на посланика на Република България в Белград г-н Петко Дойков, министъра на образованието и науката проф. Сашо Пенев, Негово Преосвещенство Софийския епископ Поликарп, завеждащата Дирекция „Образование на българите зад граница и училищна мрежа“ към МОН г-жа Наталия Михалевска и представители на българските училища в Сърбия беше открита изложбата „Паисий: Вселената славянобългарска“. От Пловдивския университет присъстваха заместник-ректорът доц. Надя Чернева, доц. Елена Гетова, заместник-декан на Филологическия факултет, и доц. Адриана Любенова, автор на изложбата и на филма, който разказва за нейното съдържание и историята на създаване на култа към светеца Паисий.

Доц. Надя Чернева изказа благодарност от името на ректорското ръководство и специално на ректора на Пловдивския университет проф. Румен Младенов за възможността тази изложба да бъде експонирана в Белград и за големия интерес, проявен към нея от официалните лица и гостите, присъствали на откриването.

Доц. Елена Гетова прочете пред препълнената изложбена зала слово за Паисий (публикуваме го отделно).

Реализирана в подходящ формат с възможност да бъде представяна и пред българската общност в чужбина, изложбата от 30 пана, снабдени с QR-кодове за бързо и лесно придобиване на информация, е своеобразна Паисиада, включваща иконописни изображения, портрети, паметници, изображения на марки, монети и банкноти с лика на Паисий, текстове от Зографския препис на „История славянобългарска“ и др. Идеята и разработката на излож-

Официалните лица след откриването на изложбата

бата е инициатива на ПУ „Паисий Хилендарски“ и Асоциацията на българските училища в чужбина, подкрепена от Министерството на образованието и науката, и бележи финала на празничния календар на една знакова за ПУ „Паисий Хилендарски“ година, в която бяха чествани 300-годишнината от рождението на Паисий Хилендарски, 260-годишнината от написването на „История славянобългарска“, както и 60-години от канонизацията на Отец Паисий и 60 години от създаването на ПУ „Паисий Хилендарски“.

➔ От стр. 12

гата осветява мястото, в което се пази и пребивава. Затова и притежанието на нейните преписи е национално, но и световно културно наследство.

„Аз много прочетох и за много време премного книги усърдно прероших и нищо не успях да открия. ...Дори и в многото книги и истории да се намира по малко и накратко писано за българите, не може всеки човек да има тези книги, да ги чете и да ги помни, затова и аз реших и събрах всичко в едно“ – споделя откровено Паисий.

Но нека се запитаме – къде е беловата на „История славянобългарска“, имало ли е кратки записки, бележки, скици на замисъла на книгата... Това е ръкопис, съхранил почерка на своя автор, неговите съмнения, колебания, редакции, задрасквания, допълнения, указания за цветно оформление на отделните заглавия. Зографската чернова е задъхан ръкопис, тя е събрана наедно, за да не се забрави нищо от малкото следи, с които разполага Паисий. Къде са били книгите, които използва и цитира с критичен коментар в своя текст, очевидно не са пред очите му – техните следи вероятно са в паметта му или са в бележките, които си взема от използваните книги.

И още един въпрос – къде са очертаванията на онзи мисловен процес, който измайсторява с проникновена мисъл и с умения на ръката концепцията за история.

Историята на Паисий Хилендарски, оказва се, е написана не за да търси оптимистична теория за света и да остави след себе си познание за българите и към българите, или поне не е само заради това. Тя е книга, която трябва да бъде **разбрана**. Разбирането на написаното става, като се преписва на ръка сътвореното от Хилендарския монах. Като се връща непрестанно погледът от оригинала към копието и обратно, като се укрепва в изпитанието мнемоничната техника на скриптора, преодолява се умората на очите, ръката, съзнанието... и тогава започва **разбирането**. Нима грешките и разнотечията не са форма на умората от тази съсредоточена работа на ръката и на ума?

7. „Историята“ – диалог със самия себе си

Кога човек осъзнава мисията, която Бог му е отредил на земята? Как различава знаците на свещеното и посланията им? Може ли някога да постигне дълбините на познанието за себе си? В *История славянобългарска* Паисий търси отговори и на тези въпроси. Защото личността Паисий съществува единствено в реалността на сътвореното от ръката му, той е пишещата десница. И в жеста на писане се сътворява българският свят, но се постига и рефлексия за

Ръката на книжовника...

сътворението на света. Защото Божественият промисъл е този, който движи пишещата ръка и я ръководи. Паисий е монах и като такъв оставя и още един съществен знак за себе си – своя личен печат. И така, какво ни остави като послание Хилендарският монах и изпълнителят на глиптиката, търсещите дълбочината на смисъла, който остава завинаги върху документи, прокраднали се през пролуката на времето. От изследването на доц. Юлия Николова четем:

„Печатът е единен и завършен в религиозната си символика. Изображението в четирите квадранта (потир, кръст, три звезди и пеликан), лавровите клонки, които ги обграждат, и разпереният над тях гълъб не са фрагментарни, а носят в себе си и чрез себе си цялостен текст, говорещ на всички, които изповядват православията. Печатът, поставен върху Карловацките документи, не е само личен, а удостоверява принадлежността на притежателя му към светогорската обител и към нейните духовни закони... Но вярата, участието, жертвеността (на която е символ пеликанът, както и на жертвата на спасителя Исус Христос за човечеството) в името на пробуждането на нацията не са ли най-ярките символи на Българското възрождение? И ако в тоя съвременен свят на animal symbolicum приемем семантичните рефлексии на Паисиевите образи и тяхното „говорене“ в националната ни емблематика, не стигаме ли до една оптимистично-тъжна констатация, че цялото ни културно и духовно движение през вековете е не толкова възкресение, колкото жертвеност в името на това възкресение, което все още търсим и чакаме“.

Сега, когато четем *История славянобългарска*, трябва да правим усилия да я разберем. Всяка дума, всеки израз, всяка фраза, всичко в цялостния текст е **симбиоза** от всеобхватната Божествена Вечност и от малките отблясъци от смислен човешки живот във Времето, в тяхното единство, противоречие и хармония едновременно. Но струва ни се, че най-важното послание на Паисий е **усилието**. Усилието да изстрадаш и да прозреш истината отвъд очевидността на фактите, отвъд видимите следи на перото върху белия лист хартия, отвъд безмилостните следи на времето и отвъд човешкото страдание, болка и любов, за които пише Хилендарецът. И тогава и само тогава може да се провиди трансценденталният смисъл на всичко и във всичко, в което вярва Паисий:

„Но кой ще постигне ума Господен или кой ще проумее волята му! Току-виж пак въздигне и събере разпръснатите и изцели съкрушените по начин, по който сам той знае в светите Свои съдби“.

Пловдивският университет ще бъде координатор на проект по програмата ЦЕПУС за Западните Балкани

Доц. д-р Валентин ПЕТРУСЕНКО
кафедра „История и археология“

Темата за Западните Балкани ни е близка и позната по силата на непосредственото съседство и съвместното ни минало. Това е и тема със значителен стратегически заряд за външнополитическите приоритети на Европейския съюз. На фона на т. нар. „умора“ на европейските страни след близо 15 години активно разширяване процесът влезе в стадий на пасивно изчакване. От една страна – налице е геополитическата незавършеност на „общия европейски дом“. Но от друга страна – Западните Балкани се превърнаха в краткосрочна тактическа стъпка, подхващана от председателствалите Европейския съвет страни – през 2003 г. бе лансираната в Солун позиция на Гърция и чак след 15 г. бе предложена отново от България. Факт е, че след 2018 г. тази тема пак бе прехвърлена на заден план и все повече забравяна поради новите глобални кризи, като КОВИД пандемията, последвалата енергийна криза и ескалацията на войната в Украйна през 2022 г.

От гледна точка на академичното обучение обаче Западните Балкани имат естествен инструмент за засилване на интердисциплинарното и межкултурното сътрудничество и това е програмата ЦЕПУС. Това е своеобразен аналог на „ЕРАЗЪМ+“, който се появи през бурното десетилетие на 90-те като междуправителствено споразумение

Участниците в проекта

на страните от Централна и Югоизточна Европа – по същество страните от бившия Съвет за икономическа взаимопомощ, и новопоявилите се страни след разпада на бивша Югославия. Единствена от т.нар. „стари демокрации“ имаме Австрия, която играе координираща роля и е домакин на централния офис на ЦЕПУС.

Въпреки по-голямата популярност на „ЕРАЗЪМ+“ ЦЕПУС отдавна е позната и успешно действа в България, в това число и в Пловдивския университет – при нас имаме 6 проектни мрежи, където участваме като партнираща организация, но е назрял моментът и амбицията да предложим стратегически проект и като координатори.

Именно такъв е стартиращият проект

за Западните Балкани, където имаме изразено желание за участие на партньори от целия регион – към момента това са 11 институции от 8 страни. Благодарни сме за подкрепата на Българското бюро на ЦЕПУС, което одобри 10 заявки за мобилности за работна среща в Пловдивския университет, в рамките на която нашите гости представиха и няколко публични презентации за студенти и преподаватели на различни теми съобразно профила им: предизвикателствата на виртуалните мобилности по време на КОВИД пандемията, регионална икономическа интеграция, филологически аспекти (методика на обучението по чужди езици и интеркултурно общуване, сравнителен анализ на балканска литература) и др. По същество проектът ще бъде координиран в рамките на Философско-историческия факултет и ще има изключително междудисциплинарен характер. Така например имаме участник кинорежисьор, който ще направи документален филм за нашия регион.

Сред амбициите ни е да включим дори партньори от Гърция и Турция, които са извън мрежата на ЦЕПУС, но за това може да използваме билатералните ни договори по „ЕРАЗЪМ+“. Важна задача е да се ситуира на университетската интернет страница линк за информация за ЦЕПУС и контакти на колегите от ПУ, за да могат нашите студенти и преподаватели да се възползват от възможностите на тази програма, а повече може да научите и на нейния сайт (cepus.info).

Второ състезание по правата на човека

Дияна ПАРПАРОВА

В периода 2 – 4 декември в Пловдив се проведе второто за 2022 година издание на състезанието по права на човека (*Moort Court Competition*). Негов организатор бе Европейската асоциация на студентите по право в Пловдив (ЕЛСА) в партньорство с Юридическия факултет (ЮФ) и Студентския съвет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Математическата гимназия „Академик Кирил Попов“ – Пловдив (МГ), Административния съд – Пловдив, Пловдивската адвокатска колегия, издателствата „Сиби“ и „Сиела“, както и „Кока-Кола Хеленик ботълинг компани България“ АД. Събитието е част от поредицата прояви, посветени на множество юбилеи (300 години от рождението на Паисий Хилендарски, 50 години от създаването на МГ, 30 години от създаването на ЮФ), като сложи край и на честването на 10-ия рожден ден на ЕЛСА – Пловдив.

Според замисъла на организаторите състезанието беше предназначено както за студенти по право, така и за ученици съобразно с нивото на техните познания по право. Участие взеха ученици от горните класове на различни средни училища от града, сред които бяха МГ, Националната търговска гимназия (НТГ) и гимназиите с хуманитарен и езиков профил, както и студенти от ЮФ на Пловдивския и на Софийския университет.

Състезанието се проведе в два поредни дни, като участниците бяха разделени в два потока в отбори по двама. Те отстояваха своите позиции по подготвени специално за състезанието и предварително предоставени казуси с международен елемент по приложението на Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ). Съгласно с регламента на състезанието всеки отбор защитаваше позицията на ищец и тази на

ответник по поставения казус. Съдии бяха бивши и активни състезатели в международни състезания по право, преподаватели от ЮФ и практикуващи юристи.

Първите два кръга бяха проведени в сградата на МГ. Етапите на състезанието бяха с елиминаторен характер, като се излъчиха по четири отбора от поток (ученици и студенти), които продължиха надпреварата към полуфиналите. Преценката бе направена на базата на

цялостното им представяне и оценките на съдиите в състезанието.

Полуфиналите се проведоха в неделния ден в сградата на Административния съд. Класиралите се участници изложиха своите най-силни аргументи и се насладиха на преживяването и възможността не просто да присъстват в съдебна зала, а да встъпят в ролите на защитници, пледираци в полза на подзащитните им страни.

На церемонията по награждаването участниците получиха своите призове за отлично представяне. Специални награди бяха връчени на победителите – студентите от трети курс на ЮФ на Пловдивския университет Линда Бонева и Габриела Иванова, както и учениците от 10. и 11. клас на НТГ Божидара Божилова и Мартин Стратев. Награда от Адвокатската колегия в град Пловдив връчи нейният председател – адвокат Георги Баев.

Една от победителките – Габриела Иванова (вляво), получава наградата си

„Капаните на града“ – разходка из градската култура, обживените пространства и споделените наследства

Едва ли има пловдивчанин – кореняк или временно пребиваващ, който да не знае не само къде е „Капана“, но и какво е „Капана“. Едва ли има жител на Пловдив или гост на града ни, който да не е присядал в някое от уютните ресторанчета с чаша бира в ръка при залез слънце. Едва ли има някой, който да не знае, че само в „Капана“ човек може „да бичи айляк“ сред тихото жужене на разговорите от съседните маси и приспивното мъркане на котарак, сгушил се под масата със следобедния коктейл. Но „Капана“ не е само това. „Капана“ е нещо повече от безкрайна пъстра плетеница от ресторанти, кафенета, галерии и работилници. „Капана“ е част от онова дълголетно наследство на пловдивчани, заради което наричаме нашия град „древен и вечен“. „Капана“ е част от градската тъкан, към която всяко следващо поколение добавя нови нишки, нови възли, нови шарки, нови следи.

Тъкмо темата за градските наследства в най-разнообразни измерения е във фокуса на едно специално проучване, намерило своето отражение в сборник с девет научни статии, обединени под заглавието „Капаните на града“, отпечатан в Пловдивското университетско издателство. Съставители са Васил Караджов и Борислава Петкова. Книгата бе представена от Мария Шнитер на 29.11.2022 г. в емблематичния за „Капана“ клуб „Петното на Роршах“.

Сборникът е резултат от проволата се през ноември 2021 г. научна конференция със същата тема. Тя бе част от работната програма на екипа на Пловдивския университет като партньор по Националната научна програма „Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“, финансирана от Министерството на образованието и науката (<https://kinnpor.uni-sofia.bg/>) за периода 2019 – 2022 г. Домакини на научния форум бяха катедра „Етнология“ и специализираният *Център за изследване на нематериалното културно наследство* към Философско-историческия факултет.

С отпечатването и представянето на сборника обаче се постави не точката, а запетаята в научните изследвания върху „Капана“, градските пространства и (не)материалното културно наследство,

Момент от представянето на сборника. От ляво надясно: Борислава Петкова, Мария Шнитер и Васил Караджов

с които традиционно се занимават изследователите, изкушени от широката перспектива на наследствата на града, на градската култура, на предприемаческата култура и творческите индустрии в градска среда, на съвременни форми на изкуство, на фестивали и културни събития.

Заглавието на сборника препраща към преосмисляне на своеобразните „капани“, които градът залага – през сакралните топоси и знаковите градски пространства (в статиите на Димо Чешмеджиев и Снежана Горянова), през сензорните измерения в спомените на пловдивчани (в текстовете на Меглена Златкова и Добринка Парушева), през разнообразните употреби и интерпретации на наследството в контекста на потребителската култура на жителите на града (в изследването на Борислава Петкова), през словото не само като средство за наследяване на паметта (в проучването на Васил Караджов), но и като своеобразен дигитален (пандемичен) изследователски терен (анализиран от Георги Иванов), до новите форми на културно предприемачество (в статията на Зорница Драганова) и специфичната връзка между традиционни занаяти и модерни технологии (в текста на Елица Стоилова). Или, образно казано, сборникът започва с аромат на тютюн и завършва с вкус на крафт бира.

Сборникът е със свободен достъп на адрес: <https://kinnpor.uni-sofia.bg/resources/item/130-sbornik-kapani-grad>, както и през платформата CEEOL на адрес: <https://www.ceeol.com/search/book-detail?id=1074465>

Приятно четене!

Борислава ПЕТКОВА, катедра „Етнология“

Викторина, посветена на правата на човека

Дияна ПАРПАРОВА

На 5 ноември 2022 г. се проведе интересно събитие, отбелязващо важен юбилей. От 30 години насам Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ) е част от действащото ни право и има предимство пред вътрешните ни национални закони, които ѝ противоречат. В далечната вече 1992 г. Република България ратифицира този важен международноправен акт за Стария континент. Проявата беше викторина (именувана и куйз), организирана по инициатива на учениците от Евроклуба на Националната търговска гимназия – Пловдив (НТГ), съвместно със студентите от Европейската асоциация на студентите по право в Пловдив (ЕЛСА), с подкрепата на Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ЮФ). По-скоро като съвпадение ЮФ също отбелязва тридесетгодишнина от основаването си тъкмо през настоящата година.

Събитието започна с познавателни игри. Всички участници бяха разпределени в четири различни групи, а задачата им беше да решат 8 казуса, посочвайки и аргументирайки конкретни нарушения на разпоредби от ЕКПЧ. Всеки отбор от ученици имаше и медиатор студент, представител на ЕЛСА, който им оказваше съдействие при въпроси или евентуални затруднения. Във викторината взеха участие повече от 20 ученици от 10., 11. и 12. клас на НТГ.

Участниците във викторината

Победителите получиха награди, осигурени от ЮФ. Участниците искрено се забавляваха, докато научаваха нещо ново, навлизайки в нелеката правна материя. Надяваме се, че ще ги виждаме и на следващи наши събития, без значение дали те са игри, състезания, или лекции в ЮФ!

Във „Вселената на езика“ с проф. Стефана Димитрова

Как езикът е вселена в неограничените комбинации между неговите единици и защо ролята на контекста е водеща в речевата реализация на смисъла. Терминологичните кодове на школите и предопределящата функция на лингвистите, които създават науката за езика в модерния ѝ модел. Дали обаче в съвременieto той е предмет само на лингвистиката, или подходът към него е холистичен и езика анализират всички науки за човека.

Къде са разликите между езикознанието, имащо хилядолетна история, и теоретичната лингвистика. Какво следва, след като древногръцките мислители са овладели езиковите стихии. Стихия ли е дейността на *homo loquens*, не зависи ли всичко в нея най-напред от триадата *аз – тук – сега* – основната координатна система на прагматиката. Откъде започва изграждането на езиковия изказ, кое е общото между това изграждане и конструирането на изказа, с каква посока са векторите.

Има ли еднозначни дефиниции и колко абстрактни са граматичните категории. Езиковият релативизъм отразява идентичността на всеки език и значително влияе върху спецификите в изкуството на превода.

Възможен ли беше интелектуалният двубой между Сосюр и Якобсон? Какви контрасти отразяват анализационните концепции на двамата теоретични исполнини.

Езиковата система, антисистемата и действието на вибриращите зони... „Вселената на езика. Диалози с професор Стефана Димитрова“, издателство „Макрос“, 2022. Автори на въпросите в диалозите са гл. ас. д-р Енчо Тилев и Тенчо Дерекювлиев. С международно признатия лингвист те насочват вниманието на читателя в различни посоки на теоретичната лингвистика, историята на езикознанието, взаимовръзките в лингвистичната структура, процесите на концептуализация и категоризации. Професор Стефана Димитрова прекодира сложността на езиковата теория в разбираем формат. Контактът с *Диалозите* разкрива контекстуалните преобразования на смисъла и дирижиращата роля на пресупозициите, доминацията на семантиката върху граматиката и на прагматиката върху семантиката.

Във „Вселената на езика“ говори интерпретатор, реализирал множество преки срещи и диалози с много от колосите на световната лингвистика.

Диалози за Езика

Книгата, която стои пред Вас, не е обичайното лингвистично четиво в традиционен формат. „Вселената на езика“ може да бъде енциклопедия, може да се разглежда като историография на лингвистиката, като (авто)биография или неординарен разказ за най-човешкото в човека – Езика.

Мартин Хайдегер заявява, че всеки човек винаги е в диалог със своите предшественици; дори още повече – със своите потомци. Именно поради това настоящата книга е не само

диалог с проф. д.ф.н. Стефана Димитрова, а е диалог за езика и лингвистиката в тяхната непрестанност; това е диалог за предшествениците и съвременниците и несъмнено – диалог с потомците. Лингвистичният „взрив“ през ХХ век, обогатил езикознанието с множество нови направления, сякаш се извършва и на страниците на книгата и я превръща в арена на идеи и школи. Разговорите за езика са изпълнени с парадокси и колизии, но едновременно с това очертават и пространства на присъствие във вселената на езикознанието. Подобно усещане за непостижимост на личността, знанията и идеите е изпитвал всеки, докоснал се човешки и професионално до проф. д.ф.н. Стефана Димитрова.

Присъствието ѝ в световната лингвистика след десетилетия на безкрайна посветеност на науката за езика ѝ дава основание да погледне към него така, както малцина други могат да го направят. Затова тази книга е своеобразно продължение на разговорите на проф. Димитрова с проф.

В. А. Звегинцев, с Р. О. Якобсон, Д. Болинджър, К. Чвани, Т. М. Николаева, Г. А. Золотова, А. В. Бондарко – с цялата плеяда от колоси на съвременната лингвистика. Това общуване чрез идеи не просто пронизва страниците, а осмисля и потвърждава истинността на написаното. Споделеното лингвистично верую, събрано между кориците на книгата, е посвещаване в познанието за езика и отговорите, които са дадени тук, ще вълнуват читателя и занапред.

Убеден съм, че диалозите продължават вечно – за Езика и за Човека.

Енчо ТИЛЕВ

Диалогично и интерпретативно

В семиозиса на лингвистиката докторът на филологически науки професор Стефана Димитрова притежава собствена процесуалност от многоизмерно присъствие. Потвърждават го текстовете, на които е автор, рецензиите за тях, словесните портрети на личността ѝ, позоваванията на рейтингови учени върху нейните монографии, студии и статии. (...) *Диалозите* във „Вселената на езика“ са системи от контекстуално включени изречения, съсредоточават в концентриран прочит на изреченото и тълкуванията по безкрайността на лингвистич-

ната тематика. (...) Стефана Димитрова валидира кумулативно надполовинвековие в лингвистиката. Достига до иновативна концептуалност и категоризации, интегрира множество семи, отразявайки теоретичните си визии, овладяя езиков и теоретикоезиков фон от лингвистичните континенти. Всичко това, вътъкано във „Вселената на езика“, придава на книгата круизен отблясък във вселената на езика, напластила хилядолетия култура и културно своеобразие!

Тенчо ДЕРЕКЮВЛИЕВ

Нова книга на доцент Юлия Николова В КОНТЕКСТА НА НЕЙНИЯ ЛИЧЕН ЮБИЛЕЙ

Премиерата на новата книга на доцент Юлия Николова „Бащи и синове. Една клонка от свищовския Шишманов род“ се състоя на 22 юни 2022 година. Като че ли появата на тази дълго обмисляна и съпроводена с множество продължителни проучвания книга е своеобразно продължение на отбелязването на юбилейната за доцент Николова година – 2021-ва. Тогава бе подготвен с участието на всички нейни колеги и приятели от представителни университети и институти в България юбилеен сборник под заглавие „Време и приемственост“. Както новата книга, така и този обемист и наситен с лични послания и благодарност към преподавателя и изследователя Юлия Николова научен сборник са свързани неразривно със Свищов и неговите традиции и култура. Корицата на юбилейния том представя старинна литография на града с изглед на Калето от север от 1791 година. В сборника са събрани множество статии, които препащат към зоните на научните интереси, но и към родния град на доцент Николова, тематизирайки го и като литературен образ, и като обект на изследователски интерес.

Новата книга изцяло, а юбилейният сборник частично са финансирани от Община Свищов. Издаването на сборника е подпомогнато финансово и от Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

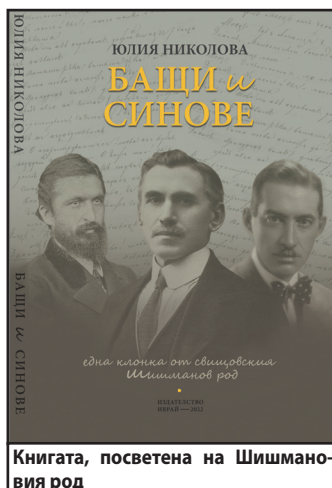
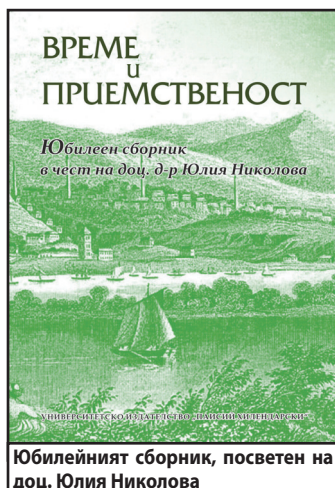
Представянето на „Бащи и синове...“ се проведе в двора на къщата музей „Алеко Константинов“ – неслучайно място, събрало в късния следобед на летния ден неслучайни хора, желаещи да споделят радостта от общуването с Юлия. На събитието присъстваха представители на Община Свищов – кметът г-н Генчо Генчев, завеждащата отдел „Култура“ към общината г-жа Таня Ликова, директорката на къщата музей, както и много гости, които познатат и уважават написаното от университетската преподавателка и тяхна съгражданка.

„Всичките творчески твърдения на Димитър Шишманов – четем в книгата на Ю. Николова – са подчинени на приетия доброволно от него дълг да образова, да поучава, да възпитава, да съгражда нови морални принципи за едно ново гражданско проевропейско общество. Но при всичката си изключителна дидактичност неговите творби залагат на емоционалното въздействие, на чувствата...“ (с. 86). Оказва се, че в личността на Димитър Ем. Шишманов са заложили посоките на развитие както на неговия син – Иван, така и на неговия внук – Димитър. Защото продължителят на свищовския род Шишманови е не само радетел на театралното дело, но и автор на драматургични текстове, преводач и адаптатор на популярни театрални постановки, реформатор на читалищното дело в града на Дунава, но и основател на първото търговско училище в Свищов. От тези дарби и интереси на бащата („...за него театърът, училището и читалището са най-важните институции, които отварят вратите на един народ към прогреса и познанието“), (с. 102) ще се поучи синът Иван и през целия си живот ще бъде отдаден на науката, просветата, театъра, подкрепата за реформите в българското образование. Но той най-вече ще се окаже достойният продължител на делата на своя баща.

Фокусът на изследването е обърнат и към училищната политика на проф. Иван Шишманов и към малко известното за роднинските отношения между видните свищовци Иван Шишманов и Алеко Константинов. В книгата отношенията „бащи и синове“ нами-

Момент от премиерата. От ляво надясно: доц. Елена Гетова, доц. Юлия Николова и г-жа Райна Константинова – издател на новата книга

Книгата, посветена на Шишмановия род

рат най-ярко превъплъщение именно в главата, посветена на проф. Иван Шишманов, защото той – от една страна, събира в своя житейски път важни личностни приоритети, каквито са чертите на *сина*, който получава респектиращо по обем и смисъл духовно наследство от своя баща, така и тези на *бащата* – от друга страна, защото става модел за подражание за своя единствен син – Димитър Иванов Шишманов – посочи при представянето на книгата доц. д-р Елена Гетова.

Тя подчерта в заключителните си думи, че тази книга има

своята дълга история. И не защото представя историята на един дълго просъществувал свищовски род, а защото историята на интереса към делото на проф. Иван Шишманов, породил и интерес към неговите предшественици и наследници, е също такава дълга лична история на доц. Юлия Николова, споделена в послеписа на книгата.

„Всяка книга има своята история. Има я и тази. Тя се таи още в студентските години, когато проф. Петър Динеков разказваше за Шишмановия „Сборник за народни умотворения, наука и книжнина“, за неговата програмна статия „Значението и задачите на нашата етнография“. И ми бе странно, че проф. Иван Шишманов нарича сборника своята втора рожба (през същата година, когато излиза първият му том – 1889 г., се ражда и синът му Димитър). А когато се появи сп. „Български фолклор“ (1975 г.) като орган на Института за фолклор към БАН, в първата му книжка проф. Динеков неслучайно помести писмата на проф. Иван Шишманов до неговия (тогава) студент Михаил Арнаудов. В тях го съветва какво и как трябва да прочете в библиотеките в чужбина. Писма – един ярък пример за взаимоотношенията между поколенията, между учителя и ученика“ (с. 201).

Всеки сюжет, който се докосва до Шишмановия род, подема една нова нишка на човешкото битие, вплита един нов образ и открива нова страница от поредната интригуваща лична история. И затова читателят ще намери в „Бащи и синове“ и исторически разказ за отминалото време, и въплъщение на таланта на Юлия Николова да превърне този разказ в интригуващо четиво.

„Пловдивски университет“

Спортистите на Пловдивския университет отново защитиха престижа си в проведените състезания

Със започването на академичната учебна година стартира и спортният календар на Асоциацията за университетски спорт в духа на взаимно уважение и честна игра, като състезанията се проведоха през ноември и декември 2022 година. Отборите на Пловдивския университет традиционно са сред най-добрите, ето и класирането на нашите представители.

Национален университетски шампионат по футбол – жени

В турнира се включиха шест отбора – от Националната спортна академия, Университета за национално и световно стопанство, Академията на Министерството на вътрешните работи, Пловдивския университет, Софийския университет и Университета по архитектура, строителство и геодезия.

Получиха се оспорвани мачове в националната спортна база „Бояна“ в София и за финала се класираха УНСС и НСА, където отборът на Спортната академия надделя с 2:1.

Отборът на Пловдивския университет, воден от ст. пр. Теодор Митев, игра в малкия финал и спечели призовото трето място. Нашите състезателки блестяха не само с футболни умения, но и с красота – приза „Мис Турнир“ получи Александра Янева.

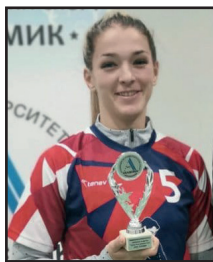
Национален университетски отборен шампионат по бадминтон

Турнирът се проведе в София, като в надпреварата се включиха над 80 студенти от 8 университета от цялата страна!

Пловдивският университет участва само с отбор при жените. Регламентът за провеждане на мачовете бе 3 срещи индивидуално и 2 срещи на двойки, като отборът, регистрирал 3 победи, печели.

При много силна конкуренция бадминтонистките на ПУ завоюваха бронзовото отличие. Това стана благодарение на студентките Габриела Атанасова (магистърска програма „Спорт в училище“), Петя Касабова („Начална училищна педагогика“), Валентина Вълчкова („Медицинска биология“), Анелия Георгиева („Информационно и компютърно инженерство“) и Надежда Гелеметова („Английска филология“). Водач на отборите по бадминтон и тенис на маса е ст. пр. Татяна Найденова.

Александра Янева – „Мис Турнир“

Националният университетски шампионат по тенис на маса отборно

премина при голям интерес и в прекрасна атмосфера, а домакин беше зала „Стоянстрой“ в Пловдив. В турнира взеха участие 70 студенти от 11 университета, като ПУ участва с отбори при жените и мъжете. Изигран беше първият кръг от шампионата, в който нашите състезатели се представиха много добре и ще участват във втория кръг през месец май 2023 г.

Отборите играха в състав: Жаклин Торкова („Право“), Красимира Йовкова („Бизнес психология“), Кирил Попов и Илиян Гемиев („Педагогика на обучението по физическо възпитание“), Стоян Сариев („Бизнес информационни технологии“), Божидар Хаджистефану („Софтуерен инженеринг“).

Проведе се и първият кръг от

Националният университетски шампионат по волейбол,

в който Пловдивският университет участва с отбор при жените. Турнирът приключи с две победи на волейболистките ни с 3:0 гейма съответно срещу Медицинския университет – Пловдив, и Тракийския университет – Стара Загора. Водач на отбора е ст. пр. Димитър Ангов.

Пловдивският университет участва и в първия кръг на

Националният университетски шампионат по баскетбол

с отбор при мъжете. Нашите състезатели регистрираха една победа – над Русенския университет, и една загуба – от Великотърновския университет. Водач на баскетболния отбор е пр. Елена Петрова.

На 1 декември се проведе

Коледен турнир по аеробика,

чийто домакин беше ПУ „Паисий Хилендарски“. Участваха общо 28 жени и 12 мъже – представители на три висши училища от града под тепетата – Пловдивския университет, Медицинския университет и Университета по хранителни технологии.

В индивидуалното класиране след проведените два тура призовите места при жените спечелиха три представителки на Пловдивския университет: първо място – Дилек Хаджиалиева, второ място – Стела Божилова, трето място – Мария Чобанова. В индивидуалното класиране при мъжете първите три места отново бяха за състезателите от Пловдивския университет, ето и тяхното класиране: първо място – Тихомир Баротев, второ място – Димитър Арабов, трето място – Георги Чампоев.

Рецепти за коледната и новогодишната трапеза, предложени от Янислав Копринков

Тъй като декември е месец с много празници, обикновено прекаляваме с яденето, а някои – и с пиенето, но това е друга тема. Рецептите, които предлагам, са по-леки и подходящи както за Коледа, така и за Нова година, а и за всяко време, когато имате вдъхновение да готвите. Когато пък нямате време или настроение да сте мастер шефът в кухнята, ние в „F 10“ сме насреща.

Зеленчукова супа с елда

Необходими продукти: 2 картофа, връзка моркови, връзка пастърнак, глава чесън, 3 глави лук, 1 ч.ч. елда. Супата се приготвя, като нарязвате зеленчуците на дребно и варите в около 2 – 2,5 л вода. Когато картофите са сварени, прибавете елдата и варете докато и тя стане готова – необходимото време обикновено е 30 минути.

Пълнени чушки с боб и ориз

Необходими продукти: 12 – 15 сухи червени чушки, 1 голяма глава лук, 2 моркова, 1 ч.ч. боб (сварен и изцеден), 1 к.ч. ориз, 2 домата от консерва или 3 с.л. доматено пюре, 1 с.л. червен пипер, чубрица, черен пипер, магданоз.

Приготвяне: чушките се заливат с гореща вода, за да омекнат. Измиват се и се почистват от семето. Дребно нарязаният лук и морковите се задушават в тиган със сол, олио и 1 чаша вода.

Спортистите на Пловдивския университет отново защитиха...

➔ От стр. 18

В отборното класиране при жените на първо място е Пловдивският университет, на второ място – Медицинският университет, на трето място – Университетът по хранителни технологии. В абсолютното същата поредност е и отборното класиране при мъжете. Водач на отборите по аеробика е ст. пр. Валентин Кузев.

Наградите бяха осигурени от Студентския съвет на Пловдивския университет, а победителите в индивидуалното и в отборно класиране получиха своите медали и купи от Стоян Георгиев – представител на Студентския съвет.

Вече е традиция в коледния брой на вестника да публикуваме кулинарни рецепти, предложени от преподаватели и служители на университета за коледните и новогодишните празници. Тази година те са подбрани от Янислав Копринков – младежа, който ни посреща винаги с усмивка в университетското барче „F 10“ (за несведущите по въпроса – да се чете като десети факултет).

Разбъркват се и се прибавят доматиите, оризът, магданозът и чубрицата. Поръсва се с червен и черен пипер. Към пълнежа се добавя свареният фасул. Чушките се напълват с пълнката и се нареждат в тавичка. Прибавя се чаша вода и малко олио. Пекат се около 30 минути до придобиване на приятен лек загар.

Сарми с орехи и стафиди

Това е малко по-екзотична рецепта, но резултатът е добър. Необходимите продукти са: 2 – 3 глави кромид лук, 1 ч.ч. ориз, 1 ч.ч. орехи, 1 шепя стафиди, 2 моркова, щипка босилек, чубрица, черен пипер, червен пипер, 5 с.л. олио, сол, лозови или зелени листа.

Приготвяне: Оризът се накисва във вода за половин час. Изцежда се и към него се добавят задушени в олио и 1 ч.ч. вода лук и моркови, орехите, стафидите и подправките. Сместа се разбърква добре. С нея се завиват сармите, които се варят до омекване на ориза в 1 ч.ч. зелен сок и 1 – 2 ч.ч. вода.

Кекс

За десерт, а може и със сутрешното кафе – една рецепта за кекс, който майка ми прави и е много вкусен.

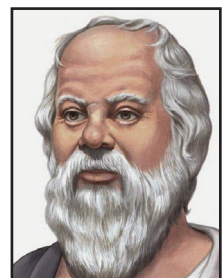
Необходими продукти: 4 яйца, 1/2 чаша олио, 2 чаши захар, 3 чаши брашно, 1 кора от лимон, бакпулвер, 1 жълта лимонада.

Приготвяне: Разбиват се захарта и яйцата, на тънка струя се прибавя олиото. Слага се настърганата кора от лимон. Бакпулверът се смесва с брашното. Добавя се малко лимонада и 1 – 2 лъжички брашно и се бърка. После пак малко лимонада и брашно – до свършването му.

Но какво са празниците без чаша вино или аперитив? Да ви е вкусно и на здраве!

Сократ казал:

- Природата ни е дарила с две уши, две очи, но само с един език, за да гледаме и слушаме повече, отколкото говорим.
- Човекът е мярка за всички неща. Ако мислиш, свободен си!
- По-добре е да работиш без конкретна цел, отколкото да не правиш нищо.
- Оженете се въпреки всичко. Ако вземеш добра жена, ще бъдеш изключение, ако е лоша, ще станеш философ.
- Минавайки един ден през пазара, Сократ възкликнал: „Колко неща има на света, без които мога да живея!“
- Който иска – търси начин, който не иска – търси причина.
- Трябва да ядете, за да живеете, а не да живеете, за да ядете.
- Пиянството не ражда пороци: то ги разкрива. Щастието не променя морала: то го подчертава.
- В облеклото се опитайте да бъдете елегантни, а не контешки издокарани; знакът за изящество е благоприличието, а знак за наконтеност – излишествът.
- „Ти умираш невинен“, възкликнала жена му. Сократ отговорил: „А ти искаш да съм виновен ли?“

ВЕЛИКИ
ЛИЧНОСТИ:

Антони ван Льовенхук

Антони ван Льовенхук е холандски естествовник, основател на научната микроскопия, който сам конструира своите микроскопи и чрез тях изучава структурата на различни форми на материята.

Антони ван Льовенхук е роден на 24 октомври 1632 г. в холандския град Делфт. Той е най-малкото от петте деца в семейството. Баща му, Филипс Тонизон, е плетач на кошници, а майка му, Маргарете ван ден Берх, произхожда от семейство на пивовари. Когато е на 6 години, баща му умира, в резултат на което майка му се омъжва повторно за художника Якоб Молейн. Антони приема фамилията на Льовенхук, за да подписва с него научните си трудове.

Антони става ученик в гимназия, разположена близо до Лайден. През този период той живее в къщата на чичо си, който го запознава с основите на математиката и физиката. На 16-годишна възраст се премества в Амстердам, за да учи за счетоводител. Вместо да ходи на уроци, Антони започва да работи в магазин за галантерия. Тогава за първи път вижда примитивен микроскоп, който представлява лупа, монтирана на статив. Младежът е силно впечатлен и решава да си купи подобен микроскоп за провеждане на изследвания.

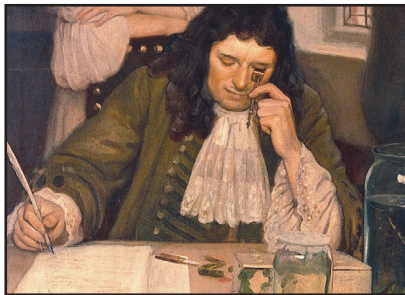
Създаване на микроскопа

Льовенхук прекарва много време покрай микроскопа си, но разбира, че устройството е твърде слабо за сериозни наблюдения и затова се опитва сам да разработи по-мощни лещи. През 1665 г. прочита „Микрографията“ на Робърт Хук, която отваря нови хоризонти пред него.

Антони започва да експериментира със стъкло, опитвайки се да създаде лещи с най-високо качество. За да направи това, той усвоява всички тънкости на шлифоването, превръщайки се в отличен производител на лещи. Важно е да се отбележи, че поради малкия размер на лещите шлифоването им е изключително трудно.

Знаменателен е фактът, че след Льовенхук никой не успява да направи аналогични по устройство прибори, които да постигнат същото качество на изображението. След като приключва с обработката на материала, естественикът започва да конструира микроскопи и с тях прави едни от най-напредничавите изследвания в онази епоха.

Посредством самоделно изработените увеличителни прибори Антони ван Льовенхук прави много важни открития:

- описва бактерии, дрожди и др.;
- открива еритроцитите;
- описва сперматозоидите, структурата на очите на насекомите и мускулните влакна;
- открива и описва редица въртящи се механизми;
- открива и описва инфузории.

Льовенхук изпраща резултатите от многобройните си наблюдения в Кралското общество в Лондон и ги споделя с колеги. Любопитно е, че по време на кариерата си той изпраща около 300 научни писма до Лондон. В същото време работите му са публикувани на страниците на списанието на Кралското общество в Лондон.

Творбите на Антони ван Льовенхук са много търсени, а самият той има репутацията на един от най-квалифицираните естествовници на своето време. Въпреки това през 1676 г. достоверността на неговите експерименти с едноклетъчни организми е поставена под съмнение.

Факт е, че по онова време нищо не се знае за съществуването на едноклетъчните организми. И все пак след щателна проверка група учени успяват да потвърдят наблюденията на Льовенхук. В резултат на което през 1680 г. ученият става член на Лондонското кралско общество.

Трябва да се отбележи, че Антони предпочита да работи сам и пази в тайна технологията за изработване на своите микроскопи. През годините, в които се занимава с научна дейност, той изработва над 500 лещи и около 25 микроскопа, 9 от които са оцелели до днес.

Смята се, че биологът е успял да конструира микроскоп, който позволява обектът да бъде увеличен 500 пъти! Деветте микроскопа, които са запазени досега, имат максимално увеличение 275 пъти.

Личен живот

Първата съпруга на Льовенхук е Барбара де Мей, която той познавал още като младеж. От този брак има 5 деца, четири от които почитав в ранна възраст. След смъртта на съпругата си ученият се жени за Корнелия Сваалимус.

Антони ван Льовенхук умира на 26 август 1723 г. на 90-годишна възраст. Причината за смъртта му е заболяване, което по-късно става известно с неговото име поради нетипични симптоми. Според проучване, проведено през 2004 г., Льовенхук е класиран на 4-то място в класацията за най-великите холандци в историята.

Как да обучаваме чрез изкуство?

На 15.12.2022 г. в Учебния театър на Пловдивския университет се проведе кръгла маса на тема „Как да обучаваме чрез изкуство?“

Това бе заключителната дейност по проекта ЦП2021 от конкурса „Целеви проекти“ – 2020 г., на тема „Създаване на пилотен модел на образователна методика за преподаване на теоретични дисциплини чрез театрално и филмово изкуство“ в съответствие с Решение на УС на ФНИ от 18.03.2021 г. (Протокол № 2). Ръководител на проекта е проф. д-р Александър Илиев, а в екипа влизат още гл. ас. д-р Зоя Капон, ас. д-р Таня Жоакимсман, д-р Таня Илиева, хон. преп. Исмаил Ходжев и студенти в специалността „Актьорство за драматичен театър“ от класа на проф. Илиев.

Ето и част от постигнатите резултати:

- Разработена е пилотна методика за създаване на театрални и филмови примери и цели уроци под формата на представление или видеоклип;

- Създаден е работещ алгоритъм за преподаване на наука в прогимназиалния етап на обучение под формата на изкуство;

- Проведена е апробация на методиката в реална среда (в класове от прогимназиалния етап на СУ „Св. Паисий Хилендарски“, Пловдив); проведени са анкети и анализ;

- Хартиено и електронно издаване на пилотната методика;

- Хартиено и електронно издаване на научен сборник със статии, разработки, психологическо изследване на ефекта от методиката, статистически анализи;

- Публикувани са в медийното пространство видеоматериалите и кратък репортаж за проведения проект.

Кръглата маса премина при голям интерес, получи се интересна дискусия, а всеки участник

получи екземпляр от „Пилотна методика“ и „Спиралата на науката“ (научния сборник, създаден по проекта). Проектирани бяха и 3 серии от заснетите и апробирани уроци по теоретични дисциплини с участието на студенти от специалността „Актьорство за драматичен театър“.